

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

413Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 15ΗΣ ΚΑΙ 16ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ευρωπαϊκή ασφαλιστική σύμβαση»

(2005/C 157/01)

Στις 17 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 29 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η ευρωπαϊκή ασφαλιστική σύμβαση».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 10 Νοεμβρίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. J. PEGADO LIZ.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004) υιοθέτησε, με 137 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή: Στόχος της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας και αιτιολογική έκθεση

Λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, δεδομένης της ισχύουσας κατάστασης πολυμορφίας των νομικών καθεστώτων που καθορίζουν και διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση,

1.1 Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη σύναψη και την ισχύ μίας ασφαλιστικής σύμβασης είναι διαφορετικές, ανάλογα με τις ποικίλες εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της ΕΕ, παρά τις κοινές ρίζες της και μία σημαντική ομοιότητα όσον αφορά τη δομή της.

— εντοπισμού των κοινών αρχών στα διαφορετικά εθνικά συστήματα, που διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση, καθώς και των τομέων που θα μπορούσαν, από τεχνικής και νομικής απόψεως, να αποτελέσουν αντικείμενο εργασιών εναρμόνισης,

1.2 Δεδομένου ότι αυτό αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, εξαιτίας της ενίσχυσης της ασφάλειας που επιφέρει στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των επαγγελματιών και των καταναλωτών, οι νομικές διαφορές σε βασικές πτυχές της ασφαλιστικής σύμβασης, ανάλογα με τις ποικίλες εθνικές νομοθεσίες, ενδέχεται να δημιουργήσουν εμπόδια στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς και να προκαλέσουν αυξανόμενες δυσκολίες για τη διασυνοριακή χρησιμοποίηση αυτού του χρηματοοικονομικού μέσου.

— προβληματισμού όσον αφορά τις πιθανές λύσεις και υπόδειξης των προτύπων, των τρόπων ή των μέσων που θα έπρεπε να υιοθετηθούν για να επιτευχθεί η καταλληλότερη ρύθμιση για την ασφαλιστική σύμβαση σε κοινοτικό επίπεδο.

1.3 Στόχο της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, επομένως, αποτελεί η επίκληση της προσοχής των αρμόδιων αρχών, σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, στην ανάγκη και τη δυνατότητα:

1.4 Ήδη από την έναρξη των προπαρασκευαστικών εργασιών αυτής της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας κρίθηκε ουσιάς σημασίας η δυνατότητα συνεργασίας και συμμετοχής από μόνων της ομάδας «Αναδιατύπωση (Restatement) του Ευρωπαϊκού Δικαίου για τις Ασφαλιστικές Συμβάσεις», υπό την προεδρία και το συντονισμό του επίτιμου καθηγητή Νομικής Fritz Reichert-Facilides, του πανεπιστημίου του Innsbruck, την οποία απαρτίζουν εξέχοντες νομικοί και ειδικοί του ασφαλιστικού δικαίου από 15 ευρωπαϊκές χώρες.

— καταγραφής των ζητημάτων και των προβλημάτων που προκύπτουν για τους καταναλωτές και την υλοποίηση και ομαλή

1.4.1 Ως εκ τούτου, ήταν μεγάλη η ικανοποίησή μας όταν ο καθηγητής Fritz Reichert-Facilides ανταποκρίθηκε αμέσως στο σχετικό αίτημα που του υποβλήθηκε, προσφερόμενος να διαδραματίσει το ρόλο του εμπειρογνώμονα του εισηγητή και, υπό την έννοια αυτή, συνέταξε, αμέσως, μία πρώτη συμβολή (Εγγραφο παρουσίασης θέσεων I).

1.4.2 Δυστυχώς, κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας της παρούσας γνωμοδότησης, ο καθηγητής Reichert-Facilides απεβίωσε.

1.4.3 Το ενδιαφέρον που εκδήλωσε, καθόλη τη διάρκεια μίας ζωής εντατικής ακαδημαϊκής εργασίας, για το θέμα των ασφαλίσεων και το σχέδιο του «Restatement» που συνέταξε δικαιολογούν πλήρως την παρούσα αναφορά στην εν λόγω γνωμοδότηση και μία ειδική μνεία ευγνωμοσύνης για τη χαρακτηριστική αφοσίωσή του, ως μαρτυρία του πόνου μας για την απουσία του και ταπεινή συμβολή στη μνήμη του.

1.4.4 Αυτός ο λόγος εξηγεί και αιτιολογεί τη σχετική παράθεση στο σημείο αυτό του ουσιώδους μέρους του «Εγγράφου παρουσίασης θέσεων I», το οποίο συνέταξε ως εισαγωγή στις εργασίες που αποτελούν τη βάση της εν λόγω γνωμοδότησης και το οποίο πρέπει να συγκαταλέγεται μεταξύ των τελευταίων γραπτών του.

«1. Η ποικιλομορφία των ευρωπαϊκών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις συνιστά σοβαρό εμπόδιο για μία ενιαία αγορά ασφαλείων. Αυτή ήταν η γνώμη της ομάδας ήδη από την αρχή. Η άποψη αυτή έχει υποστηριχθεί, επιπλέον, και από την ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της “Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές” της 29ης Ιανουαρίου 1998 (ΕΕ C 95 της 30ής Μαρτίου 1998, σ. 72; βλ. π.χ., αριθ. 1.6. και 2.1.9. παρ. 2). Εν τω μεταξύ, η Επιτροπή φαίνεται να προσχώρησε σε αυτή την άποψη (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της 12ης Φεβρουαρίου 2003: Ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων — Σχέδιο δράσης, COM (2003) 68 τελικό, ΕΕ C 63 της 15ης Μαρτίου 2003, σ. 1, αναφερόμενη στο εξής ως σχέδιο δράσης, βλ. π.χ. αριθ. 27, 47/48, 74).

2. Μία εναρμόνιση των νομοθεσιών, εν γένει, και, οπωσδήποτε, των νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο βάσει εμπειριστικώς νομικής συγκριτικής έρευνας. Ο στόχος των εργασιών της ομάδας μας είναι η αναδιτύπωση. Τι σημαίνει “αναδιτύπωση” (Restatement); Η λέξη προέρχεται από το ρήμα “αναδιτυπώνω”, το οποίο ερμηνεύεται ως “εκφράζω εκ νέου ή πειστικότερα”. Στους νομικούς κύκλους, “αναδιτύπωση” είναι ένας τεχνικός όρος που χρησιμοποιείται ειδικότερα στις ΗΠΑ. Περιγράφει — όπως είναι γνωστό μεταξύ των νομικών — ένα συνεκτικό σώμα νομικών κανόνων, προερχόμενων από διαφορετικές, αλλά ουσιαστικά παρόμοιες πηγές, σχηματισμένο και ενοποιημένο υπό την έννοια της “καλύτερης λύσης”. Οι σχετικές εργασίες πραγματοποιούνται σε ιδιωτική και όχι νομοθετική βάση από το Αμερικανικό Νομικό Ίδρυμα. Οι ομοιότητες όσον αφορά τις πηγές προέρχονται, στις ΗΠΑ, από τη βάση της κοινής νομοθεσίας των (διαφορετικών) ιδιωτικών νομοθεσιών των διαφόρων Πολιτειών. Στις ευρωπαϊκές νομοθεσίες για τις ασφάλειες, οι ομοιότητες προκύπτουν ουσιαστικά από το αντικείμενό τους “τις ασφάλειες”. Το εν λόγω αντικείμενο προκαλεί από τη φύση του παρόμοιες ρυθμιστικές ανάγκες. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εξεύρεση της “βέλτιστης λύσης” θα μπορούσαν να είναι οι παρακάτω: Κατά πρώτον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ουσιαστικά χαρακτηριστικά όλων των νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, προκειμένου να προκύψει ένα νομικό πλαίσιο για την αποτελεσματική κάλυψη των κινδύνων εκ μέρους των ασφαλιστών και, συνεπώς, να διασφαλισθεί η ομαλή λειτουργία των ιδίων

των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Κατά δεύτερον, είναι ουσιώδους σημασίας η προσεκτική εξισορρόπηση των συγκρουόμενων συμφερόντων των μερών. Από την άποψη αυτή, πρέπει να αναγνωριστεί δεόντως η σύγχρονη τάση για την προσφορά σχετικά υψηλού βαθμού προστασίας στους ασφαλιζόμενους.

3. Η αναδιτύπωση, όπως σχεδιάζεται από την ομάδα μας, επικεντρώνεται στους υποχρεωτικούς κανόνες (και αντίστοιχα στους ημι-υποχρεωτικούς κανόνες προς όφελος των ασφαλιζόμενων). Γιατί αυτό; Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι ο “φυσικός νόμος” των ασφαλιστικών συμβάσεων δεν βασίζεται πρωταρχικά σε καθεστώς αλλά σε τυποποιημένους συμβατικούς κανόνες. Η απόδοση σημασίας σε αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο αναγνωρίζονται οι πραγματικότητες αλλά και ότι γίνεται σεβαστή η αρχή της ελευθερίας της σύμβασης. Από την άλλη, εξακολουθεί να υφίσταται το βασικό καθήκον του νομοθέτη για τον περιορισμό αυτής της ελευθερίας. Αυτό όφειλε να γίνει για λόγους δημόσιας πολιτικής και για την προστασία των ασφαλιζόμενων (ή τρίτων προς όφελος των οποίων συνάφθηκε η ασφάλεια). Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε συμβατικές ρήτρες που είναι δυνατόν να προκαλέσουν την απώλεια της ασφαλιστικής προστασίας. Τα τεχνικά μέσα για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι — διαμέσου όλων των ευρωπαϊκών νομικών συστημάτων — η νομοθετική πρόβλεψη (ημι)υποχρεωτικών διατάξεων για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων. Τα μέχρι στιγμής αναφανόμενα προβλήματα όσον αφορά την ενιαία αγορά περιγράφονται στο Σχέδιο δράσης με τις παρακάτω φράσεις: “... τα κράτη μέλη ανέπτυξαν κανόνες οι οποίοι είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται ή να μη περιλαμβάνονται σε μία ασφαλιστική σύμβαση. Στο βαθμό που οι εν λόγω κανόνες αποκλίνουν είναι δυνατόν να επηρεάζονται τα προϊόντα που προσφέρονται διασυνοριακά”. Και πράγματι: η πρόωπιση μίας πραγματικής εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς προϋποθέτει την εναρμόνιση/ενοποίηση των σχετικών περιορισμών της ελευθερίας σύναψης ασφαλιστικών συμβάσεων — με αποτέλεσμα όλες οι (τυποποιημένες) συμβάσεις που διέπονται από ανάλογους ομοιόμορφους κανόνες να μπορούν να διατίθενται, ανταγωνιστικά, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και, κατ’ αυτόν τον τρόπο, να προκύψει μία κατάσταση ενιαίας αγοράς. Αυτός είναι ακριβώς ο στόχος που επιδιώκεται με τις εργασίες του σχεδίου.

4. Η συγκριτική νομική προετοιμασία (όπως αναφέρεται στο σημείο 2 ανωτέρω) επιχειρείται, όσον αφορά την ομάδα σχεδιασμού μας, ήδη με τη σύνθεσή της. Συμμετέχουν εμπειρογνώμονες ασφαλιστικών συμβάσεων από 16 νομικά συστήματα (εντός και εκτός της ΕΕ).

5. Το ερώτημα που τίθεται αυτομάτως είναι κατά πόσον η αναδιτύπωση θα έπρεπε να υποκαταστήσει τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες ή να προβλέπει ένα πρόσθετο (μέχρι στιγμής 16ο) μοντέλο ειδικά για τις διασυνοριακές συμβάσεις. Το εν λόγω πρόβλημα αναπτύσσεται στο Σχέδιο δράσης, με το οποίο εγκαινιάζεται συζήτηση για το αποκαλούμενο Μέσο Προαιρετικής Εφαρμογής. Επί του παρόντος, το θέμα αυτό δεν θα αναπτυχθεί περαιτέρω.

6. Πρέπει να αναληφθούν συγκριτικές μελέτες στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, και να αποδοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο γενικό δίκαιο των συμβάσεων. Η ομάδα σχεδιασμού το πραγματοποιεί μέσω της διαρκούς και προσεκτικής τήρησης και μελέτης των αποκαλούμενων αρχών Lando/Beale. Επιπλέον, συνεργάζεται στενά με την “Ομάδα μελέτης του Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα” (Καθηγητές von Bar και Beale). Στο πλαίσιο αυτής της δομής, η εν λόγω ομάδα είναι επιφορτισμένη με την αστική ευθύνη κυρίως στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων.»

1.5 Για την προετοιμασία της παρούσας γνωμοδότησης πραγματοποιήθηκαν διάφορες συνεδριάσεις εργασίας με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που σχετίζονται με τον τομέα των ασφαλίσεων και την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων και της BEUC, προκειμένου να συγκεντρωθούν εντυπώσεις, αντιδράσεις και προτάσεις.

1.6 Στη συνέχεια, αποφασίστηκε η κατάρτιση ενός ερωτηματολογίου, το οποίο απεστάλη σε μεγάλο αριθμό δημόσιων και ιδιωτικών οντοτήτων, σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, αντιπροσωπευτικών των βασικών σχετικών συμφερόντων, καθώς και η εκ παραλλήλου διεξαγωγή ακρόασης με τη συμμετοχή των βασικών εκπροσώπων των ενδιαφερόμενων συμφερόντων (ασφαλιστών, βιομηχάνων και άλλων επαγγελματιών και καταναλωτών), καθώς και εξειδικευμένων νομικών και ακαδημαϊκών από διάφορες χώρες και νομικά συστήματα.

1.7 Στην παρούσα γνωμοδότηση αποδίδονται συνθετικά το περιεχόμενο των απαντήσεων που δόθηκαν στο προαναφερθέν ερωτηματολόγιο, καθώς και οι αντιδράσεις και προτάσεις που συνελέγησαν κατά την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στις 16 Απριλίου 2004.

2. Προηγούμενες εργασίες για το θέμα

2.1 Το εξεταζόμενο θέμα δεν είναι καινοφανές για την ΕΟΚΕ. Ήδη η γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα: «Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές»⁽¹⁾ επέσυρε την προσοχή στην «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για το συντονισμό των νομοθετικών, ρυθμιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις»⁽²⁾, με την οποία επιχειρήθηκε η εναρμόνιση, επί της ουσίας, ορισμένων βασικών κανόνων του ασφαλιστικού δικαίου και στην οποία εκφραζόταν απογοήτευση για το γεγονός ότι, μέχρι τη στιγμή εκείνη, η Επιτροπή δεν είχε επιδείξει την πρόθεση να ασχοληθεί εκ νέου με το θέμα, «παρά το γεγονός ότι επικρατεί η γνώμη τόσο στους ασφαλιστικούς παράγοντες όσο και στις οργανώσεις καταναλωτών ότι η έλλειψη μιας κοινοτικής ρύθμισης σχετικά με την ασφαλιστική σύμβαση (ελάχιστη εναρμόνιση του ουσιαστικού νόμου) αποτελεί αιτία μιας ολόκληρης σειράς εμποδίων και δυσκολιών τα οποία υφίστανται για την αποτελεσματική υλοποίηση της ενιαίας αγοράς στον τομέα αυτό»⁽³⁾.

2.1.1 Αρχικά, η ΕΟΚΕ επεσήμανε ως πρώτο από τα αναγνωριζόμενα εμπόδια γενικού χαρακτήρα για την πραγματική υλοποίηση της ενιαίας αγοράς ασφαλίσεων «την ανυπαρξία μιας εναρμόνισης από πλευράς δικαίου, δηλαδή, μία ελάχιστη ρύθμιση όσον αφορά το δικαίο της ασφαλιστικής σύμβασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽⁴⁾.

2.1.2 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ επέσυρε την προσοχή στο γεγονός ότι δεν υφίσταται «σε κοινοτικό επίπεδο, κανένα νομικό πλαίσιο το οποίο να καθορίζει κανόνες ελάχιστης διαφάνειας στη σύναψη συμβάσεων γενικά, κυρίως στις ασφάλειες εκτός των ασφαλειών ζωής, ούτε να τυποποιεί, ειδικά, γενικές καταχρηστικές συμβατικές ρήτρες σχετικά με ασφάλειες ή, τουλάχιστον, να καθορίζει γενικές αρχές καλής πίστης ή συμβατικής ισορροπίας στον ειδικό τομέα των ασφαλειών»⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Εισηγητής ο κ. Manuel Ataide Ferreira (EE C 95, της 30/03/1998).

⁽²⁾ Έγγρ. COM(79) 355 τελικό, ΕΕ C 190, της 28/07/79, όπως τροποποιήθηκε από το έγγρ. COM(80) 854 τελικό, ΕΕ C 355, της 31/12/80: για τις σχετικές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ και του ΕΚ βλ. αντίστοιχα ΕΕ C 146, της 16/06/80 και C 265, της 13/10/80. Η αξιολόγηση αυτών των κειμένων θα παρατεθεί στο σημείο 4 της παρούσας γνωμοδότησης.

⁽³⁾ Ο.π. σημείο 2.1.9.

⁽⁴⁾ Ο.π. σημείο 2.3.1.1.1.

⁽⁵⁾ Ο.π. σημείο 3.4.

2.1.3 Και συγκεκριμένα: «Ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο κάθε κράτος μέλος ρύθμισε τα θέματα αυτά ή, στις περιπτώσεις που δεν το έπραξε, η ίδια η απουσία ρύθμισης, (και η πλήρης εγκατάλειψη του θέματος σε μία αγορά, όπου ο ανταγωνισμός απέχει πολύ από το να είναι τέλειος, και οι παράγοντες του ενός μέρους επιχειρούν να συνεργάζονται εις βάρος του άλλου μέρους), αποτελούν το λόγο μιας πολλαπλότητας διαφορετικών λύσεων για καταστάσεις πανομοιότυπες, στο χώρο της ενιαίας αγοράς, με ιδιαίτερη σημασία στις διασυνοριακές συναλλαγές, οι οποίες διευκολύνονται ολοένα και περισσότερο από την έλευση της “κοινωνίας της πληροφόρησης”»⁽⁶⁾.

2.1.4 Και, μετά από την ανάλυση των θεμάτων, τα οποία — κατά τη γνωμοδότηση — θα μπορούσαν/όφειλαν να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης, η προαναφερόμενη γνωμοδότηση καταλήγει επισύροντας την προσοχή της Επιτροπής και των κρατών μελών «στη δυνατότητα αναθεώρησης της πρότασης οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με την ελάχιστη εναρμόνιση στον τομέα των ασφαλειών που δημοσιεύθηκε το 1979, βάσει της αρχής της επικουρικότητας»⁽⁷⁾ και ζητεί από την Επιτροπή να προβεί στη λήψη κάθε απαιτούμενου μέτρου προκειμένου να καθορισθούν σε κοινοτικό επίπεδο οι ελάχιστες κοινές απαιτήσεις που θα πρέπει να ισχύσουν στον τομέα των ασφαλιστικών συμβάσεων (πρόταση οδηγίας)⁽⁸⁾.

2.2 Εξάλλου, από καιρό τόσο οι οργανώσεις καταναλωτών όσο και οι ενώσεις των επαγγελματιών στο χώρο των ασφαλίσεων έχουν επισημάνει την ανάγκη μεγαλύτερης εναρμόνισης του δικαίου για τις ασφαλιστικές συμβάσεις.

2.2.1 Ήδη το 1986, η European Consumer Law Group επέσυρε την προσοχή στην ανάγκη επίτευξης «ενός βαθμού εναρμόνισης του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων στο επίπεδο της Κοινότητας» και εντόπισε λεπτομερώς τις πτυχές των ασφαλιστικών συμβατικών σχέσεων, οι οποίες — κατά τη γνώμη της — όφειλαν να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Ο.π. σημείο 3.6.1.

⁽⁷⁾ Ο.π. σημείο 4.3.6.

⁽⁸⁾ Οι πτυχές που θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στην Οδηγία είναι οι παρακάτω:

- «— η απαίτηση της παροχής ενός κατώτατου ορίου ενημέρωσης προς τους καταναλωτές κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης της συμβάσεως
- η απαίτηση θέσπισης ενός καταλόγου με τους βασικούς όρους που χρησιμοποιούνται και την έννοιά τους
- η θέσπιση ενός καταλόγου που να περιλαμβάνει τυπικές περιπτώσεις καταχρηστικών ρητρών στον τομέα των ασφαλίσεων
- τα ελάχιστα στοιχεία που θα πρέπει να περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστική σύμβαση
- το σύνολο των κοινών συμβατικών υποχρεώσεων που θα πρέπει να περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστική σύμβαση
- οι βασικές αρχές και οι θεμελιώδεις κανόνες που θα πρέπει να διέπουν κάθε ασφαλιστική σύμβαση
- η θέσπιση ενός καθεστώτος προσωρινής αποζημίωσης στην περίπτωση ασφαλειών αστικής ευθύνης
- η καθιέρωση της υποχρέωσης της ύπαρξης ισορροπίας μεταξύ ασφαλιστών και αναλαμβανόμενου κινδύνου, ιδιαίτερα όσον αφορά την αυτόματη μείωση της αξίας των ασφαλιζόμενων αντικειμένων λόγω του χρόνου ζωής τους και αντίστοιχη μείωση των καταβαλλόμενων ασφαλιστρών
- η θέσπιση εναρμονισμένων ελάχιστων ενιαίων προθεσμιών για τις περιπτώσεις άσκησης του δικαιώματος μεταβολής της γνώμης εκ μέρους του ασφαλιζόμενου
- η υποχρέωση το κείμενο των ασφαλιστηρίων να είναι κατανοητό, ενώ οι γενικοί και ειδικοί όροι θα πρέπει να συμφωνούνται κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης της συμβάσεως και πριν από την υπογραφή της»

Ο.π. σημείο 4.5. Αυτός ο προσανατολισμός έχει επαναληφθεί και επιβεβαιωθεί σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, όπως στην πρόσφατη γνωμοδότηση με θέμα την Πρόταση οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων, της οποίας εισηγητής ήταν ο κ. Levaux, σημείο 4.3. ΕΕ C 95, της 23/04/03.

⁽⁹⁾ «ECLG-Consumer Insurance», στην Journal of Consumer Policy (1986), σ. 205-228.

2.2.2 Με τη σειρά του, και το BEUC, (Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών) τουλάχιστον από το 1994, επέσυρε την προσοχή στη σκοπιμότητα δημιουργίας ενός «βασικού νομικού πλαισίου» που θα αφορά τα βασικά σημεία των ασφαλιστικών συμβάσεων και θα συνιστά «μία ελάχιστη κοινή νομική βάση».

2.2.3. Παρόμοια θέση εκφράσθηκε το Δεκέμβριο του 1998 και από ποικίλες οργανώσεις που εκπροσωπούν καταναλωτές.

2.2.4 Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων (CEA), σε πρόσφατες παρατηρήσεις της επί της ανακοινώσεως της Επιτροπής για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, αφού επισημαίνει ότι ορθώς η Επιτροπή σημειώνει ότι «η πολυμορφία των εθνικών διατάξεων που διέπουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές **συνιστά εμπόδιο για την ανάπτυξη των διασυνοριακών συναλλαγών στον τομέα των ασφαλίσεων**» αναφέρει ότι «σε ό,τι αφορά το κοινοτικό κεκτημένο», το αποκαλούμενο «εναρμονισμένο», ο αριθμός και η πολυπλοκότητα των διατάξεων που περιλαμβάνονται στα διάφορα κείμενα εν ισχύ στο πλαίσιο του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θέτουν πραγματικά προβλήματα.

2.2.4.1 Στη συνέχεια, αφού απαριθμεί μία σειρά περιπτώσεων άσκοπης επανάληψης ταυτόσημων ή αδικαιολόγητα διαφορετικών διατάξεων που περιλαμβάνονται στα διάφορα ισχύοντα κοινοτικά κείμενα καταλήγει εκφράζοντας την υποστήριξή της σε «αυτό το σχέδιο βελτίωσης του κοινοτικού κεκτημένου», μετά από την πραγματοποίηση κατάλληλης ανάλυσης της σχέσης κόστους/οφέλους και πλήρους διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και την εξέταση των εμποδίων στη λειτουργία της ενιαίας αγοράς⁽¹⁰⁾.

2.3 Η Επιτροπή, με τη σειρά της, στις ανακοινώσεις της με θέμα «Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων»⁽¹¹⁾ και «Ένα συνεκτικότερο δίκαιο των συμβάσεων — Σχέδιο δράσης»⁽¹²⁾ επισημαίνει, επί αυτού, ότι, σύμφωνα με την άποψη των διαφόρων φορέων των οποίων ζητήθηκε η γνώμη, ο τομέας των ασφαλιστικών συμβάσεων είναι ένας από τους τομείς, στο επίπεδο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, στους οποίους τα περισσότερα προβλήματα προκύπτουν από την ύπαρξη «διαφορών στις ισχύουσες εθνικές διατάξεις» και ότι, σε αυτόν τον τομέα, πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα «να αναληφθεί περαιτέρω σύγκλιση μεταξύ των διαφόρων διατάξεων, προκειμένου να συνδυαστεί η ανάγκη μεγαλύτερης ομοιογένειας μεταξύ των εθνικών κανόνων με την ανάγκη διατήρησης της καινοτομίας και της ευρείας επιλογής όσον αφορά τα προϊόντα», το οποίο πρέπει να αποτελεί επίσης προτεραιότητα για «δράση συνέχειας στο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος»⁽¹³⁾.

2.4 Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του για την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το προαναφερόμενο «σχέδιο δράσης» αφού «εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι δεν ελήφθησαν εγκαίρως μέτρα για την δημιουργία εναλλακτικών μέσων σε ορισμένους τομείς, μεταξύ άλλων στους τομείς των συναλλαγών των καταναλωτών και της ασφάλισης, στους οποίους θα μπορούσαν να προκύψουν μεγάλα πλεονεκτήματα τόσο για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς όσο και για την αύξηση

των διακοινοτικών συναλλαγών και του εμπορίου» θεωρεί ότι «για να διευκολυνθεί το διασυνοριακό εμπόριο εντός της εσωτερικής αγοράς, επείγει η θέσπιση εθελοντικών επιλογών σε ορισμένους τομείς, ιδίως των μηχανισμών σύναψης συμβολαίων των καταναλωτών και ασφαλιστικών συμβολαίων και ζητεί ως εκ τούτου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει κατά προτεραιότητα, επιδιώκοντας την υψηλή προστασία των καταναλωτών και την εφαρμογή των δεσμευτικών διατάξεων, έναν μηχανισμό επιλογής στους τομείς των καταναλωτικών και των ασφαλιστικών συμβολαίων»⁽¹⁴⁾.

3. Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο και η ακρόαση της 16ης Απριλίου 2004

3.1 Στο ερωτηματολόγιο, το οποίο εστάλη εγκαίρως, οι διάφοροι φορείς, είτε πρόκειται για εθνικές ρυθμιστικές αρχές των διαφόρων χωρών, είτε πρόκειται για οργανώσεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ασφαλιστών, της βιομηχανίας και των καταναλωτών, έδωσαν συνολικά 27 απαντήσεις.

3.1.1 Όσον αφορά τις χώρες, παρελήφθησαν απαντήσεις από τη Γερμανία, την Αυστρία, το Βέλγιο, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, το Λίχτενστάιν, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Νορβηγία, την Πολωνία και τη Σουηδία.

3.1.2 Τα μέλη της ομάδας «Αναδιτύπωση του Ευρωπαϊκού Δικαίου για τις Ασφαλιστικές Συμβάσεις» απάντησαν μαζικά αποστέλλοντας κοινή απάντηση.

3.2 Υφίσταται μία ευρεία και ρητώς εκπεφρασμένη πλειοψηφία, η οποία πιστεύει ότι:

- α) Η έλλειψη εναρμόνισης των υποχρεωτικών κανόνων δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων συνιστά εμπόδιο στη διασυνοριακή παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών, ενώ παρατίθενται και άφθονα σχετικά παραδείγματα.
- β) Αυτή η κατάσταση αποτελεί εμπόδιο στην παροχή κάλυψης από ξένους ασφαλιστές εκ μέρους πελατών που αναζητούν ασφάλιση, ενώ παρατίθενται και πολυάριθμα σχετικά παραδείγματα.
- γ) Το γεγονός αυτό αποτελεί εμπόδιο στην παροχή, εκ μέρους των ασφαλειομεστών, των υπηρεσιών τους διασυνοριακά, ενώ παρατίθενται και πολλά σχετικά παραδείγματα.
- δ) Η εναρμόνιση των υποχρεωτικών κανόνων δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θα συνέβαλε στη διασυνοριακή ανάπτυξη των ασφαλιστικών συναλλαγών των ασφαλιστών, των καταναλωτών και των ασφαλειομεστών.
- ε) Η οδηγία της Επιτροπής του 1979/1980 συνεχίζει να αποτελεί καλή βάση για τη συζήτηση αυτού του θέματος, αν και θα πρέπει να αναπροσαρμοσθεί βάσει νέων όρων και σύμφωνα με άλλες παραμέτρους, όπως ορισμένοι από τους απαντήσαντες εξηγούν και προτείνουν.

3.3 Στην ακρόαση παρέστησαν 46 προσωπικότητες εκπροσωπώντας 36 φορείς από 17 χώρες.

⁽¹⁰⁾ Σημείωμα της CEA, της 4ης Ιουνίου 2003.

⁽¹¹⁾ COM(2001) 398 τελικό, της 11.07.2001 (ΕΕ C 255, της 13.09.01).

⁽¹²⁾ COM(2003) 68 τελικό της 12.02.2003.

⁽¹³⁾ Σχέδιο δράσης, σημείο 74, βλ. επίσης σημεία 27,47 και 48 του ίδιου εγγράφου.

⁽¹⁴⁾ Έγγρ. Α5-0256/2003, το οποίο υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας του ΕΚ, της 02/09/2003, σημεία 11 και 14.

3.4 Από το περιεχόμενο των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο και από τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την ακρόαση, θα ήταν δυνατόν, εν συντομία, να αναφερθεί ότι υφίσταται γενική συναίνεση, σύμφωνη με τις παρακάτω βασικές κατευθύνσεις:

3.4.1 Υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικών νομικών συστημάτων των σχετικών με τη νομοθεσία για την ασφαλιστική σύμβαση.

3.4.2 Υφίσταται σημαντικό έλλειμμα εναρμόνισης όσον αφορά τη νομοθεσία για τις ασφάλειες σε επίπεδο ΕΕ, με συνέπειες στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς σε αυτόν τον τομέα.

3.4.3 Ειδικότερα για τους μικρούς και μεσαίους ασφαλιστές (τους μεμονωμένους καταναλωτές και τις ΜΜΕ), ένας βαθμός εναρμόνισης είναι επιθυμητός/αναγκαίος, προκειμένου να αποφεύγονται η έλλειψη ισορροπίας και οι διακρίσεις (μαζικοί κίνδυνοι).

3.4.4 Στην προσέγγιση που θα ακολουθήσουμε υπό την έννοια της εναρμόνισης της νομοθεσίας για την ασφαλιστική σύμβαση, πρέπει να προχωρήσουμε κατά τρόπο σταδιακό και χωρίς να εισαγάγουμε υπερβολικά αυστηρές ρυθμίσεις, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εναρμόνιση δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά μέσο για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, το οποίο θα πρέπει να υπόκειται στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

3.4.5 Στόχοι προτεραιότητας της εναρμόνισης οφείλουν να είναι:

— οι «υποχρεωτικοί κανόνες»

— ένα γενικό μέρος του δικαίου της ασφαλιστικής σύμβασης.

3.4.6 Όσον αφορά τη μορφή, το πρότυπο της σύμβασης που θα προέλθει από την εναρμόνιση θα μπορούσε να είναι «προαιρετικό», αλλά, από τη στιγμή που αυτό υιοθετηθεί, θα πρέπει να είναι δεσμευτικό, ως προς τους όρους και τα στοιχεία του, για τα μέρη.

3.4.7 Το κοινοτικό μέσο για την υιοθέτηση αυτού του προτύπου πρέπει να είναι ο κανονισμός, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης εναρμόνιση.

3.4.8 Κατά την επεξεργασία του, οι προτάσεις οδηγίας του 1979 και 1980 της Επιτροπής, όπως αυτές τροποποιήθηκαν με τις προτάσεις του ΕΚ και της ΕΟΚΕ, θα μπορούσαν να αποτελούν την αφετηρία, αλλά θα πρέπει να αναμορφωθούν σε βάθος υπό το φως της εξέλιξης που επήλθε εντωμεταξύ στο δικαιο των ασφαλειών.

3.4.9 Η εναρμόνιση, στο πλαίσιο των προηγούμενων ορισθέντων ορίων, προορίζεται να διευκολύνει την αύξηση των διασυνοριακών ασφαλιστικών συναλλαγών και να συμβάλει στη μεγαλύτερη ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς σε αυτόν τον τομέα.

3.4.10 Τη νομική βάση για μία πρωτοβουλία αυτού του τύπου θα μπορούσε να αποτελεί το άρθρο 95 της Συνθήκης.

3.5 Ορισμένοι που συμμετείχαν στην ακρόαση ή απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ανέφεραν ακόμη ότι:

3.5.1 Η εναρμόνιση πρέπει να είναι «προαιρετική» και να περιορίζεται στον ορισμό των βασικών εννοιών.

3.5.2 Η εναρμόνιση πρέπει να αφορά μόνο τις διασυνοριακές συμβάσεις και τα φυσικά πρόσωπα.

3.5.3 Η εναρμόνιση δεν αποτελεί γενική πανάκεια για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεπαρκούς ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς των ασφαλειών.

3.5.4 Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις αλληλασφαλιστικές εταιρίες και στα ιδρύματα πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης, εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων τους.

4. Η ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλίας σε κοινοτικό επίπεδο

4.1 Η εσωτερική αγορά και η ασφάλιση

4.1.1 Γενικές παρατηρήσεις όσον αφορά τη σχέση της εσωτερικής αγοράς και των ασφαλειών

4.1.1.1 Η ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά καλύπτει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, επιτρέποντας την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών, των ατόμων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων (άρθρο 14 (2) της Συνθήκης ΕΚ). Οι «ασφάλισεις» εμπίπτουν στο πεδίο της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών (άρθρα 49-55 της Συνθήκης ΕΚ) ή στο δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης, ανάλογα με τις συνθήκες κάθε επιμέρους περίπτωσης. Οι ασφαλιστές που παρέχουν τις υπηρεσίες τους διασυνοριακά ή εγκαθίστανται οι ίδιοι σε άλλο κράτος μέλος αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό των εθνικών ασφαλιστικών προϊόντων έναντι των δικών τους ασφαλιστικών συμβάσεων.

4.1.1.2 Ως αποτέλεσμα αυτού, η ποικιλία επιλογής που διαθέτουν οι δυνητικοί ασφαλισμένοι καθίσταται μεγαλύτερη. Σε ιδανική περίπτωση, η θετική επιλογή των πελατών που επιθυμούν τη σύναψη ασφαλιστικής σύμβασης θα πρέπει να αποτελεί την «αόρατη χείρα» που κατευθύνει την εσωτερική αγορά ασφαλειών.

4.1.1.3 Τα θέματα των ασφαλίσεων αφορούν και άλλες ελευθερίες: η ελεύθερη μεταφορά των ασφαλιστρωτών και των ασφαλιστικών αποδόσεων είναι εξασφαλισμένη (βλ. άρθρο 56 της Συνθήκης ΕΚ). Επιπλέον, οι ασφαλισμένοι που κάνουν χρήση της ελευθερίας τους βάσει του άρθρου 18 της Συνθήκης ΕΚ δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζουν αρνητικές συνέπειες σε σχέση με τις ασφαλιστικές συμβάσεις τους όταν αλλάζουν το συνήθη τόπο διαμονής τους από τη μία δικαιοδοσία σε άλλη.

4.1.2 Κατάσταση της εναρμόνισης του ασφαλιστικού δικαίου και δικαιο για τις ασφαλιστικές συμβάσεις

4.1.2.1 Αυτό το ευρύ φάσμα σχέσεων μεταξύ των ασφαλίσεων (νομοθεσίας) και των ελευθεριών που παρέχει η Συνθήκη ΕΚ οδηγεί την ΕΚ στον εναρμονισμό σημαντικών τομέων της ασφαλιστικής νομοθεσίας για την (ομαλή) λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η νομοθεσία για την επίβλεψη των ασφαλιστικών πράξεων έχει ουσιαστικά εναρμονισθεί στην ΕΚ και τον ΕΟΧ μέσω των αποκαλούμενων «τριών γενεών» οδηγιών στον τομέα των ασφαλίσεων.

4.1.2.2 Βάσει αυτών των επιτευγμάτων, θεσπίστηκε ένα σύστημα ενιαίας χορήγησης αδειών και ελέγχου στη χώρα της έδρας — όπως είχε ήδη υποδειχθεί από το ΔΕΚ στην απόφασή του, της 4ης Δεκεμβρίου 1986 ⁽¹⁵⁾ Ωστόσο, στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, η εναρμόνιση, κατά το μάλλον ή ήττον, περιορίζεται σε θέματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και διεθνούς δικονομικού δικαίου ⁽¹⁶⁾.

4.1.2.3 Το ουσιαστικό δικαίο για τις ασφαλιστικές συμβάσεις εναρμονίστηκε μόνο σε ειδικούς τομείς και εντός αυτών των τομέων μόνο όσον αφορά συγκεκριμένα θέματα. Υφίσταται, για παράδειγμα, ένα σημαντικό σώμα εναρμονισμένου δικαίου στον τομέα της ασφάλισης αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων ⁽¹⁷⁾. Είναι γνωστό ότι υπάρχουν και κοινοί κανόνες στον τομέα της ασφάλισης νομικής προστασίας ⁽¹⁸⁾.

4.1.2.4 Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος των κανόνων του ουσιαστικού δικαίου για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, δηλαδή το γενικό μέρος όσον αφορά τους κανόνες που ισχύουν σε όλους τους ασφαλιστικούς κλάδους, υπόκειται ακόμη στην εθνική νομοθεσία. Αυτή η παρατήρηση προκαλεί αναπόφευκτα το ερώτημα κατά πόσον η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ασφαλίσεων θα απαι-

τούσε την εναρμόνιση και στον τομέα του δικαίου για τα ασφαλιστήρια. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα θα ήταν καταφατική, εάν οι αποκλίσεις των εθνικών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις αποτελούν εμπόδιο για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

4.2 Το δικαίο των ασφαλιστικών συμβάσεων αποτελεί εμπόδιο στη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς

4.2.1 Παρούσα κατάσταση: ανεπαρκής εσωτερική ασφαλιστική αγορά

4.2.1.1 Τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα δείχνουν ότι τα μέτρα που έχει λάβει μέχρι σήμερα η ΕΚ ⁽¹⁹⁾ έχουν μεν ενισχύσει σημαντικά τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς ⁽²⁰⁾ αλλά δεν έχουν ακόμη κατορθώσει να την ολοκληρώσουν. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στον τομέα της ασφάλισης μαζικών κινδύνων η οποία διασφαλίζεται από το άρθρο 49 κ. ε. της Συνθήκης ΕΚ και προβλέπεται από τις οδηγίες για το ασφαλιστικό δικαίο αλλά — στην πραγματικότητα — δεν χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό ούτε από τον ασφαλιστικό κλάδο ούτε από τους καταναλωτές.

4.2.2 Γενικό πλαίσιο της παρούσας κατάστασης

4.2.2.1 Η παρούσα κατάσταση όπως περιγράφεται ανωτέρω μπορεί να εξηγηθεί με την εξέταση του γενικού νομικού πλαισίου. Καθοριστικός παράγοντας είναι το γεγονός ότι η ασφάλιση συχνά αποκαλείται «νομικό προϊόν», το οποίο σημαίνει ότι το προϊόν που πωλείται από την ασφαλιστική εταιρεία είναι η ίδια η ασφαλιστική σύμβαση η οποία διαμορφώνεται από την αυτονομία των συμβαλλομένων και από το (υποχρεωτικό) δικαίο που εφαρμόζεται στη σύμβαση.

4.2.2.2 Δεν υπάρχει βέβαια κανένας λόγος ανησυχίας ως προς την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, εφόσον διασφαλίζεται η αυτονομία των συμβαλλομένων στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων και δίνεται η δυνατότητα στους συμβαλλομένους να διαμορφώνουν τα ασφαλιστικά προϊόντα σύμφωνα με τις αμοιβαίες προτιμήσεις τους.

4.2.2.3 Ωστόσο, ο τομέας των ασφαλίσεων διέπεται σε μεγάλο βαθμό από υποχρεωτικούς κανόνες. ⁽²¹⁾ Ορισμένοι από τους κανόνες αυτούς είναι συγχρόνως υποχρεωτικοί σε διεθνές επίπεδο.

⁽¹⁵⁾ Απόφαση του ΔΕΚ της 4ης Δεκεμβρίου 1986, ECR 1986, 3755 (Επιτροπή/Γερμανία).

⁽¹⁶⁾ Διεθνές δικονομικό δικαίο: κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 44/2001, της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001 L 12/1) (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 2002, αριθ. L 225/13) αριθρ. 8-14, διεθνές ιδιωτικό δικαίο: Σύμβαση για το ισχύον δικαίο στις συμβατικές υποχρεώσεις της 19ης Ιουνίου 1980, ΕΕ 1980 αριθ. L 166, αριθρ. 1 παρ. 3.4. Οδηγίες: Δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου, 88/357/ΕΟΚ, της 22ας Ιουνίου 1988 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής, και τη θέσπιση των διατάξεων που σκοπό έχουν να διευκολύνουν την πραγματική άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 73/239/ΕΟΚ, ΕΕ 1988 αριθ. L 172/1 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 1992 αριθ. L 228/1) αριθρ. 2 γ) και δ) αριθρ. 3,5,7 και 8. Οδηγία 92/49/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ (τρίτη οδηγία για την πρωτασφάλιση εκτός της ασφάλειας ζωής) ΕΕ 1992 αριθ. L 228/1 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 2003 αριθ. L 35/1) αριθρ. 1, α) και β), αριθρ. 27, 28, 30, 31. Οδηγία 2002/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Νοεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφάλιση ζωής, ΕΕ 2002 αριθ. L 345/1 αριθρ. 32, 33. Σχετικά με το διεθνές ιδιωτικό δικαίο των οδηγιών, βλ. Reichert-Facilides/d'Oliveira (eds.), International Insurance Contract Law in the EC, Deventer 1993; Reichert-Facilides (Hg.), Aspekte des internationalen Versicherungsvertragsrechts im EWR, Tübingen 1994.

⁽¹⁷⁾ Οδηγία 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 1972 περί εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της υποχρέωσης προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής, ΕΕ 1972 αριθ. L 103/1 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 1984 αριθ. L 8/17). 84/5/ΕΟΚ: Δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου της 30ής Δεκεμβρίου 1983 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, ΕΕ 1984 αριθ. L 8/17 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 1990 αριθ. L 129/33). 90/232/ΕΟΚ: Τρίτη οδηγία του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1990 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, ΕΕ 1990 αριθ. L 129/33. Οδηγία 2000/26/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Μαΐου 2000, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου (τέταρτη οδηγία ασφάλισης αυτοκινήτων), ΕΕ 2000 αριθ. L 181/65. Έχει προταθεί και Πέμπτη οδηγία από την Επιτροπή, στις 7 Ιουνίου 2002, COM (2002) 244 τελικό, ΕΕ 2002, αριθ. C 227 E/387.

⁽¹⁸⁾ 87/344/ΕΟΚ: Οδηγία του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1987 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την ασφάλιση νομικής προστασίας, ΕΕ 1987 αριθ. L 185/77.

⁽¹⁹⁾ Όπως αναφέρονται στο σημείο 4.1.2.

⁽²⁰⁾ Βλ. EUROSTAT.

⁽²¹⁾ Οι κανόνες αυτοί καλούνται απόλυτα υποχρεωτικοί όταν οι συμβαλλόμενοι δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από αυτούς μέσω συμφωνίας. Καλούνται ημι-υποχρεωτικοί όταν οι συμβαλλόμενοι μπορούν να συμφωνήσουν (μόνο) σε όρους ευνοϊκότερους για τον πελάτη από τους κανόνες δικαίου.

4.2.2.4 Πράγματι, το προϊόν ενός συγκεκριμένου ασφαλιστή διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από το εφαρμοστέο στην ασφαλιστική σύμβαση δίκαιο. Για το λόγο αυτόν, οι διαφορές των εθνικών ασφαλιστικών δικαίων μπορεί να αποτελούν εμπόδια στην εσωτερική αγορά. Το σχέδιο δράσης της Επιτροπής για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων αναγνωρίζει σαφώς το γεγονός αυτό ⁽²²⁾, το οποίο αποδεικνύεται επίσης κατωτέρω με την εξέταση της προοπτικής του ασφαλιστή (σημείο 4.2.3), του ασφαλιζόμενου (σημείο 4.2.4) και του ασφαλειομεσίτη (σημείο 4.2.5.).

4.2.3 Η προοπτική του ασφαλιστή

4.2.3.1 Οι ασφαλιστές είναι οι πάροχοι ασφαλιστικής κάλυψης. Ο σχεδιασμός των ασφαλιστικών συμβάσεων τους βασίζεται στον υπολογισμό του κινδύνου, για τον οποίο λαμβάνεται υπόψη το νομικό περιβάλλον στο οποίο πωλείται ένα συμβόλαιο. Ο ασφαλιστής που μπορεί να πωλήσει ένα προϊόν βάσει της ίδιας έννομης τάξης σε όλη την Κοινότητα μπορεί να συνενώσει τους κινδύνους που καλύπτονται στην ΕΚ, χωρίς στρεβλώσεις προερχόμενες από τις διαφορές στις εθνικές ασφαλιστικές νομοθεσίες. Ως αποτέλεσμα, οι διαφορές του ασφαλιστικού δικαίου δεν θα αποτελούσαν εμπόδιο στις ελευθερίες του ασφαλιστή.

4.2.3.2 Αντίθετα, αν το δίκαιο που εφαρμόζεται σε μία ασφαλιστική σύμβαση αλλάζει ανάλογα με τον τόπο στον οποίο συνάπτεται η σύμβαση, το διαφορετικό νομικό περιβάλλον κάθε κράτους μέλους θα επηρεάσει τον υπολογισμό του κινδύνου και συνεπώς θα επηρεασθεί η ισχύς του νόμου των μεγάλων αριθμών στον οποίο βασίζονται οι ασφαλιστικές εταιρείες.

4.2.3.3 Ως αποτέλεσμα, οι ασφαλιστές που πωλούν τις υπηρεσίες τους διασυνοριακά θα πρέπει να προσαρμόζουν το σχεδιασμό και τον υπολογισμό των ασφαλιστηρίων τους ανάλογα με το εφαρμοστέο δίκαιο. Αυτό θα συνιστούσε σοβαρό φραγμό στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

4.2.3.4 Μια σύντομη ματιά στους κοινοτικούς κανόνες για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο στον ασφαλιστικό τομέα δείχνει ότι ο ασφαλιστής υποχρεούται στην πραγματικότητα να προσαρμόζει τα ασφαλιστήρια στο νομικό περιβάλλον του κράτους μέλους στο οποίο πωλούνται. Σύμφωνα με το άρθρο 7 (1) (α) και (η) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες εκτός της ασφάλειας ζωής ⁽²³⁾, την ασφαλιστική σύμβαση διέπει το δίκαιο του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο κίνδυνος και, σύμφωνα με το άρθρο 32 (1) της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής ⁽²⁴⁾, το δίκαιο του κράτους μέλους της ασφαλιστικής υποχρέωσης. Ο τόπος όπου βρίσκεται ο κίνδυνος ή ο τόπος της ασφαλιστικής υποχρέωσης καθορίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις από τη συνήθη διαμονή του ασφαλιζόμενου ⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ ΕΕ 2003 C 63/1 (9 παρ. 47, 48): «Τα ίδια προβλήματα προκύπτουν ειδικότερα με τις ασφαλιστικές συμβάσεις».

⁽²³⁾ Βλ. ανωτέρω σημείωση 20.

⁽²⁴⁾ Βλ. ανωτέρω σημείωση 20.

⁽²⁵⁾ Βλ. άρθρο 2 (δ) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής· άρθρο 1, παρ. 1 (ζ) της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής.

4.2.3.5 Ο ασφαλιστής μπορεί να αποφύγει αυτό το αποτέλεσμα επιλέγοντας το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην ασφαλιστική σύμβαση (πιθανότατα το δίκαιο της χώρας όπου έχει την έδρα του) μέσω συμφωνίας με τον ασφαλιζόμενο. Ωστόσο, αυτή η επιλογή περιορίζεται σημαντικά από τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στις οδηγίες για τις ασφάλειες. Στις ασφάλειες εκτός της ασφάλειας ζωής, οι οδηγίες παρέχουν ελευθερία επιλογής του δικαίου μόνο για τις ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν υψηλούς κινδύνους ⁽²⁶⁾. Στα κράτη μέλη — δηλαδή στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται ο κίνδυνος — δίνεται διακριτική ευχέρεια για την επέκταση του πεδίου αυτονομίας των συμβαλλομένων ⁽²⁷⁾. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, οι οδηγίες παρέχουν αυτονομία των συμβαλλομένων μόνο σε περιορισμένο βαθμό ⁽²⁸⁾ και συνεπώς δεν αποφεύγουν τα περιγραφόμενα προβλήματα της διασυνοριακής πώλησης ασφαλιστικών συμβάσεων από τους ασφαλιστές. Στον τομέα των ασφαλειών ζωής το κράτος μέλος της ασφαλιστικής υποχρέωσης μπορεί να παράσχει αυτονομία των συμβαλλομένων ⁽²⁹⁾. Στις άλλες περιπτώσεις, οι συμβαλλόμενοι έχουν πολύ περιορισμένη επιλογή του δικαίου ⁽³⁰⁾.

4.2.3.6 Αυτές οι παρατηρήσεις σχετικά με την κατάσταση του ευρωπαϊκού διεθνούς δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων δείχνουν καθαρά ότι στις ασφάλειες μαζικών κινδύνων ο ασφαλιστής πρέπει, στις περισσότερες περιπτώσεις, να προσαρμόσει το προϊόν του στο νομικό περιβάλλον του τόπου συνήθους διαμονής του ασφαλιζόμενου ⁽³¹⁾. Η επαχθής αυτή υποχρέωση οξύνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι ο ασφαλιζόμενος μπορεί να αλλάξει τον τόπο της συνήθους διαμονής του μετά τη σύναψη της σύμβασης ⁽³²⁾.

4.2.3.7. Η μόνη εξαίρεση στο ευρωπαϊκό διεθνές δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων είναι η ασφάλιση υψηλών κινδύνων στις ασφάλειες εκτός της ασφάλειας ζωής. Στην περίπτωση αυτή, ο

⁽²⁶⁾ Άρθρο 7 παρ. 1 (στ) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής (όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 27 της τρίτης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής)· όσον αφορά τον ορισμό των υψηλών κινδύνων, βλ. άρθρο 5 (δ) (i) της πρώτης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής.

⁽²⁷⁾ Βλ. άρθρο 7 παρ. 1 (α) και (δ) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής.

⁽²⁸⁾ Βλ. άρθρο 7 παρ. 1 (β), (γ) και (ε).

⁽²⁹⁾ Βλ. άρθρο 32 παρ. 1 της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής.

⁽³⁰⁾ Βλ. άρθρο 32 παρ. 2 της οδηγίας για την ασφάλεια ζωής.

⁽³¹⁾ Βλ. σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΕΕ 2003 63/1 (9 sub 48): «Η κατάρτιση μίας ενιαίας ασφαλιστικής σύμβασης που θα μπορεί να διατίθεται με τους ίδιους όρους στις διάφορες ευρωπαϊκές αγορές έχει αποδειχθεί αδύνατη στην πράξη».

⁽³²⁾ Παρόλο που αυτή η αλλαγή δεν επηρεάζει το εφαρμοστέο δίκαιο γενικά, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής μπορεί να επιβάλουν (διεθνώς) υποχρεωτικούς κανόνες του κράτους αυτού: δυνάμει του άρθρου 9 1) β) του κανονισμού για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ο ασφαλιζόμενος έχει το δικαίωμα να εγείρει αγωγή κατά του ασφαλιστή στο κράτος μέλος της (νέας) διαμονής του. Τα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους μπορούν να επιβάλουν υποχρεωτικούς κανόνες σύμφωνα με το άρθρο 7 2) 2) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής και το άρθρο 32 4) 1 της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής (υποχρεωτικοί κανόνες του Lex fori).

ασφαλιστής και ο ασφαλιζόμενος μπορούν να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο. Ωστόσο, ακόμη και σε περιπτώσεις ασφάλισης υψηλών κινδύνων, δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο έχει τη διαμονή του ο ασφαλιζόμενος (το δικαστήριο που έχει τη δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 9 1) β) του κανονισμού — Βρυξέλλες — I ⁽³³⁾ μπορεί να επιβάλει τους υποχρεωτικούς κανόνες του ⁽³⁴⁾.

4.2.3.8 Κατά συνέπεια, οι ασφαλιστές θα είναι πολύ διστακτικοί στην παροχή των υπηρεσιών τους διασυνοριακά, τουλάχιστον όσον αφορά την ασφάλιση μαζικών κινδύνων. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μια μεταβολή του ιδιωτικού διεθνούς νομικού καθεστώτος θα επέλυε το θέμα. Πράγματι, φαίνεται ότι τα προαναφερθέντα εμπόδια θα εξαλείφονταν αν οι συμβαλλόμενοι είχαν ελευθερία επιλογής του δικαίου και — ελλείψει τέτοιας επιλογής — το εφαρμοστέο δίκαιο θα καθοριζόταν από τον τόπο εγκατάστασης του ασφαλιστή. Ωστόσο, μια τέτοια μεταβολή του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου θα διακύβευε ουσιαστικά βασικές έννοιες του ασφαλιζόμενου και της προστασίας του καταναλωτή στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο: θα παραχωρούσε το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής νομοθεσίας στον ασφαλιστικό τομέα και στις επιχειρήσεις σε περιπτώσεις που ο καταναλωτής προστατεύεται από το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ρώμης σε άλλους τομείς. Παράλληλα, το πρόβλημα δεν θα μπορούσε να επιλυθεί πλήρως: τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου ο ασφαλιζόμενος έχει τη διαμονή του θα συνέχιζαν να εφαρμόζουν τους διεθνώς υποχρεωτικούς κανόνες τους. Και κυρίως οι ασφαλιζόμενοι θα ήταν πολύ διστακτικοί στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων στο εξωτερικό γνωρίζοντας ότι θα απολέσουν την προστασία που τους προσφέρει η νομοθεσία της χώρας τους και θα υπάγονται στη δικαιοδοσία άγνωστου αλλοδαπού ασφαλιστικού δικαίου ⁽³⁵⁾.

4.2.4 Η προοπτική του ασφαλιζόμενου

4.2.4.1 Δυνάμει του ισχύοντος ιδιωτικού διεθνούς νομικού καθεστώτος, οι ασφαλιζόμενοι είναι ελεύθεροι να ζητούν ασφαλιστική κάλυψη σε άλλη χώρα. Γνωρίζοντας ότι (στις περισσότερες περιπτώσεις) θα προστατεύονται από το δίκαιο του κράτους μέλους της διαμονής τους, θα έχουν την ελευθερία διασυνοριακής σύναψης ασφαλιστικής σύμβασης. Ωστόσο, οι ασφαλιζόμενοι δεν θα μπορούν να αγοράσουν ξένα προϊόντα ακόμη και αν το επιθυμούσαν: η εφαρμοσιμότητα του δικαίου της χώρας καταγωγής τους πάντα μεταβάλλει τα συναφθέντα ασφαλιστήρια σε συμβάσεις που καθορίζονται λίγο-πολύ από το δίκαιο της ίδιας της χώρας καταγωγής τους. Και αν εξακολουθούν, παρόλα αυτά, να θέλουν να αγοράσουν ξένα ασφαλιστικά προϊόντα, θα αντιμετωπίσουν τη διστακτικότητα των ξένων ασφαλιστών να τους παράσχουν τέτοια κάλυψη.

4.2.4.2 Όπως καταδεικνύεται, αυτή η διστακτικότητα θα μπορούσε πιθανώς να αποφευχθεί με την τροποποίηση των κανόνων

⁽³³⁾ Βλ. ανωτέρω σημείωση 20.

⁽³⁴⁾ Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να αποφευχθεί από τον ασφαλιστή με την ενσωμάτωση ρήτρας δικαιοδοσίας παραδεκτής δυνάμει του άρθρου 13) 5) σε συνδυασμό με το άρθρο 14 (ήτοι αριθ. 5) του κανονισμού για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων και τη χορήγηση αποκλειστικής δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του ο ασφαλιστής. Σε γενικές γραμμές, η προοπτική του ασφαλιστή είναι πολύ πιο ελπιδοφόρα στον τομέα της ασφάλισης υψηλών κινδύνων.

⁽³⁵⁾ Βλ. κατωτέρω 4.2.4.

⁽³⁶⁾ Βλ. ανωτέρω 4.2.3.

του διεθνούς δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων ⁽³⁶⁾. Ωστόσο, με μια τέτοια τροποποίηση του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου, η διστακτικότητα του ασφαλιστή να παράσχει κάλυψη θα έδινε τη θέση της σε τουλάχιστον ισοδύναμη διστακτικότητα του ασφαλιζόμενου να αναζητήσει ξένη κάλυψη. Δεν μπορεί να αναμένεται να δημιουργηθεί εσωτερική ασφαλιστική αγορά με τον τρόπο αυτόν.

4.2.4.3 Πρέπει να επισημανθεί ακόμη μία πτυχή. Στην εσωτερική αγορά, ο ασφαλιζόμενος απολαύει ελεύθερης κυκλοφορίας (βλ. άρθρο 18 της συνθήκης ΕΚ). Ωστόσο, η μεταβολή της συνήθους διαμονής του μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για την ασφαλιστική κατάσταση του ασφαλιζόμενου. Κατά πρώτον, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο ασφαλιζόμενος μπορεί να επιβάλουν νέους διεθνώς υποχρεωτικούς κανόνες που επηρεάζουν το ασφαλιστήριο συμβόλαιο που συνήφθη στον προηγούμενο τόπο διαμονής. Δεύτερον, οι νομοθετικές διατάξεις για την υποχρεωτική ασφάλιση μπορεί να απαιτούν διαφορετική κάλυψη από αυτή που έχει αγοράσει ο ασφαλιζόμενος στον προηγούμενο τόπο διαμονής. Τρίτον, ο ασφαλιζόμενος μπορεί να επιθυμεί την κάλυψη των κινδύνων που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη από ένα ενιαίο ασφαλιστήριο συμβόλαιο.

4.2.4.4 Η παρούσα νομική κατάσταση δεν επιτρέπει πλήρως αυτά τα ευρωασφαλιστήρια, αντίθετα διαμορφώνονται τα λεγόμενα «συμβόλαια τύπου ομπρέλα» τα οποία ουσιαστικά συνίστανται σε αριθμό συμβάσεων ίσο με τον αριθμό των εμπλεκόμενων κρατών. Απαιτείται συνεπώς να προβλεφθεί η δυνατότητα «φορητού» ασφαλιστηρίου για τον «ευρωκινητικό» ασφαλιζόμενο ⁽³⁷⁾ ο οποίος ζει και εργάζεται σε διαφορετικά μέρη της ΕΚ στη διάρκεια της ζωής του.

4.2.5 Η προοπτική του ασφαλειομεσίτη

4.2.5.1 Οι μεσίτες, και ιδιαίτερα οι ασφαλιστικοί πράκτορες, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διανομή των ασφαλιστικών συμβάσεων και αποτελούν βασικό στοιχείο της εγκαθίδρυσης της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς. Μέσω της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών — η οποία διασφαλίζεται από τα άρθρα 49-55 της συνθήκης ΕΚ και τέθηκε σε εφαρμογή με την οδηγία για τους ασφαλειομεσίτες ⁽³⁸⁾ — οι μεσίτες συμβάλλουν ουσιαστικά στη δημιουργία και τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς. Ιδίως στον τομέα της ασφάλισης μαζικών κινδύνων, είναι πιθανότερο να προσπαθήσει ο πράκτορας να τοποθετήσει έναν κίνδυνο σε ξένη ασφαλιστική αγορά παρά ο ίδιος ο πελάτης.

4.2.5.2 Ωστόσο, οποιαδήποτε στοιχεία σχετικά με μια ξένη ασφαλιστική αγορά και τα προϊόντα της ελάχιστη σημασία έχουν για τον πράκτορα που αγνοεί το τοπικό δίκαιο. Δεδομένου ότι τα προϊόντα που πωλούνται σε μια ξένη ασφαλιστική αγορά σχεδιάζονται με βάση το τοπικό δίκαιο, ο ασφαλιστικός πράκτορας μπορεί να μην θεωρήσει ότι το περιεχόμενο και η τιμή του ασφαλιστηρίου

⁽³⁷⁾ Basedow, Die Gesetzgebung zum Versicherungsvertrag zwischen europäischer Integration und Verbraucherpolitik, in: Reichert-Facilides/Schnyder (Hg.), Versicherungsrecht in Europa – Kernperspektiven am Ende des 20. Jahrhunderts, ZSR 2000 (Beiheft 34) 13 - 30 (at p 20).

⁽³⁸⁾ Οδηγία 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση, ΕΕ L 9, 2003, σ.3.

θα παραμείνουν τα ίδια στο νομικό περιβάλλον του (ξένου) πελάτη του. Συνεπώς, οι πράκτορες δεν μπορούν να επωφεληθούν εύκολα από τις ξένες ασφαλιστικές αγορές για την τοποθέτηση μαζικών κινδύνων αλλά πρέπει να διαπραγματεύονται τις συμβάσεις σε ατομική βάση. Αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε απαγορευτικό κόστος συναλλαγών και συνεπώς να παρεμποδίσει τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς.

4.2.6 Παρόμοιες ανησυχίες για ασφάλειες που συνάπτονται από υποκαταστήματα

4.2.6.1 Αναφέρθηκε συχνά ότι οι ασφάλειες από τη φύση τους απαιτούν μία σχετική γεωγραφική εγγύτητα μεταξύ του ασφαλιστή και του πελάτη. Στο μέλλον, βάσει αυτής της παρατήρησης πιθανόν να διαφανεί ότι οι διασυννοριακές πωλήσεις στον τομέα των ασφαλειών δεν θα είναι τόσο συχνές όσο σε άλλους τομείς επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (π.χ. η πώληση βιβλίων μέσω του Διαδικτύου, κλπ.). Για λόγους που συνδέονται με τις σχέσεις με τους πελάτες, οι ασφαλιστές πιθανόν να προτιμούν να δραστηριοποιούνται σε άλλα κράτη μέλη μέσω υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιρειών.

4.2.6.2 Οι εκφραστές αυτής της άποψης δεν επιχειρηματολογούν εναντίον της, κατ' αρχήν, εναρμόνισης της νομοθεσίας για τις ασφαλιστικές συμβάσεις. Μάλλον επιδιώκουν να καταδείξουν ότι ο αντίκτυπος θα περιορίζεται σε ένα μερίδιο των ασφαλιστικών συμβάσεων, το οποίο, επί του παρόντος, είναι δυνατόν να συνάπτεται διασυννοριακά, ή σε πελάτες που είναι πράγματι κινητικοί και εναλλάσσουν τον τόπο διαμονής τους μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών.

4.2.6.3 Ωστόσο, ο πραγματικός αντίκτυπος θα είναι σημαντικότερος. Εάν οι ασφαλιστικές συμβάσεις συνάπτονται σε άλλα κράτη μέλη μέσω υποκαταστημάτων («ιδρυμάτων») ή ακόμη μέσω θυγατρικών εταιρειών, θα εμφανισθούν τα ίδια προβλήματα για τους πελάτες, τους ασφαλισομεσίτες και τους ασφαλιστές. Οι ασφαλιστές θα πρέπει να προσαρμόζουν τα προϊόντά τους στις τοπικές συνθήκες, συμπεριλαμβανομένου και του τοπικού νομικού περιβάλλοντος. Ως αποτέλεσμα αυτού θα πρέπει να ανασχεδιάσουν τα προϊόντά τους. Ως εκ τούτου, μία ασφάλεια που σχεδιάστηκε σε ένα κράτος μέλος δεν θα μπορεί να πωληθεί σε άλλο κράτος μέλος μέσω ενός υποκαταστήματος, χωρίς σημαντικές τροποποιήσεις οφειλόμενες σε ένα διαφορετικό (νομικό) περιβάλλον. Οι ασφαλισομεσίτες και οι πελάτες θα αντιμετωπίζουν το πρόβλημα απλώς της μη εξεύρεσης ξένων ασφαλιστικών προϊόντων στις αγορές τους.

4.2.6.4 Η εναρμόνιση της νομοθεσίας των ασφαλιστικών συμβάσεων θα μείωνε σημαντικά το κόστος του προϊόντος που σχεδιάστηκε στην εσωτερική αγορά. Οι ασφαλιστές που εγκαθίστανται σε ένα άλλο κράτος μέλος θα μπορούν να περιορίζονται στην παροχή συμβουλών στους πελάτες μέσω των πρακτόρων τους, στο διακανονισμό των διεκδικήσεων μέσω των αρμόδιων περιφερειακών υποκαταστημάτων τους, κλπ. Ακόμη και εάν οι ασφαλιστές θα δραστηριοποιούνται μέσω θυγατρικών εταιρειών, οι ασφαλιστικοί όμιλοι θα μπορούν να μοιράζονται τις προσπάθειες και το κόστος σχεδιασμού του προϊόντος.

4.2.6.5 Ως αποτέλεσμα αυτού, οι πελάτες θα επωφελούνταν πραγματικά από την εσωτερική αγορά. Σε μία εσωτερική αγορά βασισμένη σε εναρμονισμένες νομοθεσίες για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, οι καινοτομίες στον ασφαλιστικό τομέα θα μπορούσαν να υπερβούν τα σύνορα ευκολότερα. Οι ευρωπαίοι πελάτες θα απολάμβαναν πρόσβασης σε ασφαλιστικά προϊόντα ξένου σχεδιασμού.

4.3 Ειδικές παρατηρήσεις: εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων και διεύρυνση της ΕΕ

4.3.1 Την 1η Μαΐου 2004, 10 νέα κράτη μέλη θα ενταχθούν στην ΕΕ, 8 εκ των οποίων είναι χώρες σε στάδιο μετάβασης. Τα ασφαλιστικά τους δίκαια πρέπει να ευθυγραμμιστούν με το κοινοτικό κεκτημένο ως προϋπόθεση ένταξης στην ΕΚ⁽³⁹⁾. Προϋπόθεση της λειτουργίας των ασφαλιστικών αγορών στις χώρες αυτές είναι η θέσπιση σύγχρονης νομοθεσίας για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων. Ενώ ορισμένα νέα κράτη μέλη έχουν προβεί στον εκσυγχρονισμό των νομοθεσιών τους, σε άλλα υφίσταται ακόμη η ανάγκη για την ανάληψη σχετικής δράσης.

4.3.2 Φαίνεται, συνεπώς, ότι η εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα μιας διευρυμένης εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς βοηθώντας τα νέα κράτη μέλη να εκσυγχρονίσουν τα δικά τους και να αποφύγουν νέες διαφορές μεταξύ των εθνικών συστημάτων. Θα ήταν επωφελές να γνωστοποιούσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το συντομότερο δυνατό στις αντίστοιχες χώρες πότε σχεδιάζει να εναρμονίσει το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων.

5. Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής που υποβλήθηκε το 1979

5.1. Όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή είχε την ευκαιρία, το 1979, να υποβάλει μία πρώτη πρόταση οδηγίας με σκοπό το συντονισμό των νομοθετικών, ρυθμιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις⁽⁴⁰⁾. Η εν λόγω πρόταση καταρτίστηκε ως συνέχεια του Γενικού Προγράμματος για την άρση των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, το οποίο, σε θέματα πρωτασφάλισης, προέβλεπε το συντονισμό των νομοθετικών και διοικητικών κειμένων που ρυθμίζουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις, στο βαθμό που οι αποκλίσεις μεταξύ των εν λόγω κειμένων ζημιώνουν τους ασφαλισμένους και τους τρίτους⁽⁴¹⁾.

5.2. Η προαναφερθείσα πρόταση θεωρούσε ανεπαρκή το συντονισμό που είχε επιτευχθεί με τις τότε υφιστάμενες οδηγίες για τις ασφαλίσσεις, και το γεγονός ότι, βάσει της Συνθήκης, απαγορεύεται οιαδήποτε διακριτική μεταχείριση σε θέματα παροχής υπηρεσιών, στηριζόμενη στο γεγονός ότι μια επιχείρηση δεν είναι εγκατεστημένη στο κράτος μέλος όπου παρέχεται η υπηρεσία.

⁽³⁹⁾ Βλ. Heiss, «Expanding the Insurance Acquis to Accession Candidates: From the Europe Agreements to Full Membership», in: Heiss (ed.), «An Internal Insurance Market in an Enlarged European Union», Karlsruhe 2002, 11 – 22.

⁽⁴⁰⁾ Έγγρ. COM(79) 355 τελικό της 10ης Ιουλίου 1979, ΕΕ 190/2 της 28ης Ιουλίου 1979.

⁽⁴¹⁾ ΕΕ της 15/01/1962, Τίτλος V, Γ) α).

5.2.1. Επί του προκειμένου, φρονούσε ότι θα ήταν σκόπιμη η εναρμόνιση της νομοθεσίας όσον αφορά «ορισμένα γενικής φύσεως ζητήματα που σχετίζονται ειδικότερα με την ύπαρξη της κάλυψης σε συνάρτηση με την πληρωμή των ασφαλιστρών, με τη διάρκεια της σύμβασης και με τη θέση των ασφαλισμένων που δεν είναι αντισυμβαλλόμενοι στην ασφαλιστική σύμβαση, καθώς επίσης και με τις συνέπειες της συμπεριφοράς του αντισυμβαλλόμενου κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης και κατά τη διάρκεια της ισχύος της, όσον αφορά τη δήλωση του κινδύνου και της ζημίας, καθώς και τις συνέπειες της στάσης του σε σχέση με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται σε περίπτωση ζημίας».

5.2.2. Επίσης, η προαναφερόμενη Πρόταση φρονούσε ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξουσιοδοτούνται, για τα ζητήματα που ρυθμίζονται βάσει της παρούσας οδηγίας, να προβλέπουν διαφορετικές λύσεις, εκτός εάν αυτό προβλέπεται ρητά στο κείμενο της οδηγίας, διότι διαφορετικά θα ετίθεντο σε κίνδυνο οι στόχοι που επιδιώκει η πρόταση. Τούτο αποτελούσε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ολικής εναρμόνισης στον εν λόγω τομέα ⁽⁴²⁾.

5.3 Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της για το εν λόγω Σχέδιο ⁽⁴³⁾, εν συντομία και με ομόφωνη γνώμη των μελών της:

- α) παρατηρούσε ότι η Επιτροπή είχε περιοριστεί στο συντονισμό ορισμένων σημείων που θεωρούνταν καθοριστικής σημασίας, αλλά ότι, στη συνέχεια, θα έπρεπε να αποτελέσουν επίσης αντικείμενο εναρμόνισης και άλλα στοιχεία·
- β) εξέφραζε τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν προβλεπόταν καμία διαφοροποίηση μεταξύ των μαζικών κινδύνων, αφενός, και των εμπορικών ή βιομηχανικών κινδύνων, αφετέρου·
- γ) πρότεινε να εξαιρεθεί επίσης από το πεδίο εφαρμογής της και η ασφάλιση ασθενείας·

⁽⁴²⁾ Από τις διατάξεις της πρότασης προκύπτει, ειδικότερα, ότι αντικείμενο εναρμόνισης θα αποτελούσαν τα εξής:

- α) η τυποποιημένη δομή του ασφαλιστηρίου·
- β) το δικαίωμα εγγυητικής δήλωσης κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης, καθώς και οι ελάχιστες σχετικές τυπικές απαιτήσεις·
- γ) η γλώσσα σύναψης της σύμβασης·
- δ) το καθεστώς των δηλώσεων του ασφαλισμένου κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν την εκτίμηση και την αποδοχή του κινδύνου, και οι συνέπειες των εκουσίων παραλείψεων ή σφαλμάτων·
- ε) το καθεστώς των δηλώσεων του ασφαλισμένου κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, σχετικά με γεγονότα ή περιστάσεις που ενδέχεται να συνεπάγονται αύξηση του κινδύνου και οι συνέπειες από την μη τήρηση της σχετικής υποχρέωσης·
- στ) το καθεστώς του βάρους της απόδειξης σε περίπτωση μη τήρησης των προαναφερθεισών υποχρεώσεων·
- ζ) το καθεστώς των ασφαλιστρών σε περίπτωση μείωσης του κινδύνου·
- η) οι συνέπειες μη καταβολής του συνόλου ή μέρους των ασφαλιστρών κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης·
- θ) οι υποχρεώσεις του αντισυμβαλλόμενου σε περίπτωση ζημίας·
- ι) το καθεστώς που διέπει την καταγγελία της ασφαλιστικής σύμβασης·
- ια) η δυνατότητα των μερών να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις που προβλέπονται στην οδηγία, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό θα ευνοούσε περισσότερο τον αντισυμβαλλόμενο, τον ασφαλισμένο ή τον διγόμενο τρίτο.

Το καθεστώς της Πρότασης Οδηγίας προτεινόταν να ισχύει για όλες τις πρωτασφαλίσεις που δεν αφορούν ασφάλεια ζωής, με την εξαίρεση των κλάδων που σχετίζονται με:

- α) σιδηροδρομικά οχήματα·
- β) αεροσκάφη·
- γ) σκάφη θαλάσσιας, λιμναίας και ποτάμιας μεταφοράς·
- δ) μεταφορές εμπορευμάτων·
- ε) αστική ευθύνη που σχετίζεται με αεροσκάφη και σκάφη θαλάσσιας, λιμναίας και ποτάμιας μεταφοράς·
- στ) πιστώσεις και εγγυήσεις· και τούτο λαμβανομένων υπόψη των εγγενών ιδιαιτεροτήτων αυτών των κλάδων ασφαλίσης.

⁽⁴³⁾ Εισηγητής τον κ. DE BRUYN (EE C 146 της 16/6/80).

δ) εξέφραζε τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν ρυθμιζόταν η κατάσταση των συμβάσεων που συνάπτονται εκ μέρους ασφαλιστών εγκατεστημένων σε μία από τις χώρες μέλη και που αφορούν κινδύνους που βρίσκονται σε τρίτες χώρες, ούτε των συμβάσεων που συνάπτονται από αντισυμβαλλόμενους εγκατεστημένους εκτός της Κοινότητας·

ε) ζητούσε, για την πρόποσα προστασία των αντισυμβαλλομένων που είναι είτε μεμονωμένα πρόσωπα είτε ΜΜΕ, να θεοπιστούν ιδιαίτερως κανόνες σχετικοί με:

1. τις προθεσμίες σκέψης και το δικαίωμα υπαναχώρησης·
2. τις καταχρηστικές ρήτρες·
3. την ρητή αναφορά των εξαιρέσεων και των προθεσμιών·
4. την πρόποσα πληροφόρηση πριν από τη σύναψη της σύμβασης·

στ) ζητούσε να αποτελέσει επειγόντως αντικείμενο ειδικής οδηγίας ή προσεχούς φάσης συντονισμού το ζήτημα του δικαιώματος προσφυγής των διγομένων τρίτων.

5.4 Η ΕΟΚΕ ανέλυε στη συνέχεια, ειδικότερα, το καθένα από τα άρθρα της Πρότασης και διέτυπωνε διάφορες κριτικές παρατηρήσεις επ' αυτών, οι οποίες, ακόμη και σήμερα, αξίζει να σταθμιστούν δεόντως, ενόψει οιασδήποτε νέας πρωτοβουλίας επί του θέματος.

4.5 Επί της ίδιας αυτής Προτάσεως, είχε τότε την ευκαιρία να εκφέρει γνώμη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁴⁴⁾, το οποίο φρονούσε, κυρίως, ότι «η εναρμόνιση θα αποτελέσει εγγύο της προστασίας, στον ίδιο βαθμό, των αντισυμβαλλομένων σε ασφαλιστικές συμβάσεις, όποια κι εάν είναι η επιλογή τους για το εφαρμόσιμο δίκαιο».

5.5.1 Ειδικότερα, το ΕΚ διατύπωνε διάφορες προτάσεις τροπολογιών, και κυρίως όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας (κατάργηση των εξαιρέσεων), τα θεμελιώδη στοιχεία της ασφαλιστικής σύμβασης, τις υποχρεώσεις δήλωσης εκ μέρους του αντισυμβαλλόμενου σε ασφαλιστική σύμβαση, καθώς και τις συνέπειες της δήλωσης αυτής για τη διατήρηση της σύμβασης, είτε όσον αφορά τις αρχικές περιστάσεις είτε τις μεταβολές των περιστάσεων αυτών κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, τα αποδεικτικά στοιχεία που οφείλει να παράσχει ο αντισυμβαλλόμενος σε περίπτωση ζημίας και τις προϋποθέσεις για τη λύση της σύμβασης.

5.5.2 Από τις παρατηρήσεις του ΕΚ, καθίσταται σαφέστατη η πρόθεσή του, όπως εξάλλου ρητά αναφέρει, για την εξασφάλιση «μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων του ασφαλιστή και του ασφαλιζόμενου».

⁽⁴⁴⁾ Βλ. ΕΕ C 265 της 13/10/80.

5.6 Ακολούθως προς τις παρατηρήσεις αυτές, η Επιτροπή είχε την ευκαιρία να εκπονήσει νέο τροποποιημένο κείμενο της Πρότασης της ⁽⁴⁵⁾, όπου αποδέχεται, ειδικότερα, διάφορες από τις υποδείξεις και προτάσεις που υπέβαλαν είτε η ΕΟΚΕ είτε το ΕΚ και όπου, για πρώτη φορά, επισύρεται η προσοχή στο γεγονός ότι «ο συντονισμός των νομοθετικών διατάξεων που αφορούν τις ασφαλιστικές συμβάσεις θα διευκόλυνε την παροχή υπηρεσιών σε ένα κράτος μέλος εκ μέρους ασφαλιστών άλλου κράτους μέλους», ως μία πρώτη νύξη σχετικά με τον προβληματισμό της υλοποίησης μιας ενιαίας αγοράς στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ⁽⁴⁶⁾.

5.6.1 Η Πρόταση αυτή της Επιτροπής όριζε ως ημερομηνία έναρξης της ισχύος της Οδηγίας την 1η Ιουλίου του 1983. Εντούτοις, ελλείπει πολιτικής βούλησης εκ μέρους των κρατών μελών, η Πρόταση αυτή τελικά δεν υιοθετήθηκε ποτέ.

5.7 *Πόσο επίκαιρη είναι η προαναφερόμενη Πρόταση της Επιτροπής του 1979/1980;*

5.7.1 Από τις απαντήσεις που ελήφθησαν στο Ερωτηματολόγιο που εστάλη δεόντως, και από τη δημόσια ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στις 16 Απριλίου 2004, προέκυψε μια γενικευμένη συναινεση ως προς το ότι η πρόταση αυτή, παρότι χρονολογείται άνω της εικοσαετίας, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σοβαρά ως μια συμβολή που αξίζει, ακόμη και σήμερα, να ληφθεί υπόψη και να αποτελέσει μία καλή αφετηρία στα πλαίσια μιας νέας πρωτοβουλίας επί του θέματος.

5.7.2 Τονίστηκε, εντούτοις, επίσης ότι οι σημερινές ανάγκες εναρμόνισης των ασφαλιστικών συμβάσεων υπερβαίνουν κατά πολύ την πρόταση του 1980 και ότι οι κανόνες που θα πρέπει να προταθούν οφείλουν να στηρίζονται σε μια συζήτηση υπό το φως μιας εμπειριστατωμένης μελέτης συγκριτικού δικαίου.

6. Μέθοδοι εναρμόνισης

6.1 *Η εξεύρεση των καλύτερων λύσεων με τη χρήση συγκριτικών νομικών μεθόδων*

6.1.1 Πριν από κάθε προσπάθεια εναρμόνισης του ευρωπαϊκού δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, πρέπει να πραγματοποιηθούν προπαρασκευαστικές εργασίες συγκριτικού δικαίου. Οι εργασίες αυτές βρίσκονται ήδη σε προχωρημένο στάδιο σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Έχει ήδη ολοκληρωθεί συγκριτική μελέτη στον τομέα του γενικού δικαίου των συμβάσεων με την παρουσίαση των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, έχει δημοσιευτεί και θα συνεχίσει να δημοσιεύεται σημαντικός όγκος αποτελεσμάτων συγκριτικών νομικών μελετών ⁽⁴⁷⁾. Το 1999, ο αποβιώσας καθηγητής Reichert-Facilides σύστησε την ομάδα έργου «Αναδιτύπωση του ευρωπαϊκού δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων». Τα μέλη της ομάδας αυτής είναι εμπειρογνώμονες σε θέματα ασφαλιστικού δικαίου και εκπροσωπούν διάφορες έννομες τάξεις (εντός και εκτός της ΕΚ).

⁽⁴⁵⁾ Έγγρ. COM(80) 854 τελικό, της 15/12/1980, ΕΕ C 355 της 31/12/1980.

⁽⁴⁶⁾ Ως προς τα επιμέρους σημεία, αξίζει να επισημανθούν στη νέα πρόταση της Επιτροπής:

- (α) η εξαίρεση της ασφάλισης ασθενείας, όπως είχε προτείνει η ΕΟΚΕ·
- (β) ο λεπτομερέστερος καθορισμός των διαδικασιών καταγγελίας της σύμβασης, με πρόκριση της δυνατότητας διατήρησης των συμβάσεων με τροποποιήσεις έναντι της απλής ανάκλησής τους·
- (γ) η βελτιωμένη διατύπωση του καθεστώτος του βάρους της απόδειξης.

⁽⁴⁷⁾ Βλ. Basedow/Fock (ed.), *Europäisches Versicherungsvertragsrecht*, Tübingen, Τόμοι I και II 2002, Τόμος III 2003· Reichert-Facilides (ed.), *Insurance Contracts: International Encyclopedia of Comparative Law* (υπό έκδοση).

6.1.2 Ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για την εξεύρεση της «βέλτιστης λύσης» για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων θα μπορούσαν να είναι οι εξής: πρώτον, πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στο βασικό σκοπό του συνόλου του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, ήτοι την παροχή νομικού πλαισίου για αποτελεσματική ανάληψη του κινδύνου εκ μέρους του ασφαλιστή και, κατά συνέπεια, τη διασφάλιση της καλής λειτουργίας των ιδίων των ασφαλιστικών συναλλαγών. Δεύτερον, είναι ουσιώδης η προσεκτική εξισορρόπηση των συγκρουόμενων συμφερόντων των συμβαλλομένων. Όσον αφορά την πτυχή αυτή, πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη η παρούσα τάση παροχής σχετικά υψηλού βαθμού προστασίας στον ασφαλιζόμενο.

6.1.3 Βάσει των παρατηρήσεων αυτών, οι προσπάθειες για τη βελτίωση της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς πρέπει να εστιάζονται στους υποχρεωτικούς κανόνες. Οι κανόνες αυτοί αποτελούν απαραίτητο πλαίσιο για την αυτόνομη σύναψη συμβάσεων μεταξύ των συμβαλλομένων, συγχρόνως όμως συνιστούν εμπόδιο στην εσωτερική ασφαλιστική αγορά εφόσον δεν είναι εναρμονισμένοι. Ως αποτέλεσμα, οι ανάγκες ρύθμισης στον τομέα της ασφάλισης συνάδουν με τις απαιτήσεις εναρμόνισης της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς.

6.2 *Τα μέτρα εναρμόνισης πρέπει να προβλέπουν υψηλό επίπεδο προστασίας του ασφαλιζόμενου*

6.2.1 Οι νόμοι των ασφαλιστικών συμβάσεων — τουλάχιστον οι ημι-υποχρεωτικές διατάξεις τους — έχουν στόχο την προστασία του ασθενέστερου μέρους και θα μπορούσαν, από λειτουργική άποψη, να ονομάζονται νόμοι για την προστασία του καταναλωτή. Ωστόσο, κατά παράδοση η προστασία του ασφαλιζόμενου υπερβαίνει το γενικό καταναλωτικό δίκαιο: παράλληλα με τους μεμονωμένους πελάτες και οι μικροί επιχειρηματίες προστατεύονται όταν συνάπτουν ασφαλιστική σύμβαση.

6.2.2 Κατά την εναρμόνιση του ευρωπαϊκού καταναλωτικού δικαίου, η ΕΚ πρέπει να παράσχει στους καταναλωτές υψηλό επίπεδο προστασίας (βλ. λ.χ. άρθρο 95, παρ. 3, της συνθήκης ΕΚ). Η αρχή αυτή εφαρμόζεται επίσης στις νομοθετικές πράξεις που βασίζονται σε άλλα άρθρα της Συνθήκης ΕΚ τα οποία δίνουν στην ΕΚ νομοθετική εξουσία (στον τομέα του ασφαλιστικού δικαίου συνήθως το άρθρο 47, παρ. 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 55 της συνθήκης ΕΚ). Ως αποτέλεσμα, τα μέτρα για την εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θα πρέπει να παρέχουν στους ασφαλιζόμενους υψηλό επίπεδο προστασίας.

6.3 *Ελάχιστα πρότυπα ή πλήρης εναρμόνιση;*

6.3.1 Από την ανάλυση των υφιστάμενων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η εσωτερική ασφαλιστική αγορά προκύπτει σαφώς ότι απαιτείται πλήρης εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Η εναρμόνιση μέσω ελάχιστων προτύπων θα έδινε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας, όπως προβλέπεται από το ευρωπαϊκό δίκαιο, και συνεπώς θα δημιουργούσε εμπόδια στην εσωτερική ασφαλιστική αγορά.

6.3.2 Η καθιέρωση ελάχιστων προδιαγραφών δεν θα ήταν επιζήμια για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αν το ισχύον καθεστώς ιδιωτικού διεθνούς δικαίου αντικαθίστατο από κανόνες που θα προέβλεπαν την εφαρμογή του δικαίου του κράτους όπου έχει την έδρα του ο ασφαλιστής. Συνεπώς, κάθε ασφαλιστής θα σχεδίαζε το προϊόν του δυνάμει του δικαίου της χώρας του (παρέχοντας τουλάχιστον ένα ευρωπαϊκό ελάχιστο πρότυπο προστασίας) και θα μπορούσε να πωλήσει το προϊόν βάσει της εφαρμογής του δικαίου της «χώρας καταγωγής» σε όλα τα άλλα κράτη μέλη. Ο ασφαλιζόμενος θα ήταν βέβαιος ότι θα επωφελείτο από τα ελάχιστα πρότυπα προστασίας παρά το ότι θα υπαγόταν σε ξένο δίκαιο.

6.3.3 Ωστόσο, μια τέτοια τροποποίηση του καθεστώτος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου δεν είναι ούτε πιθανή ούτε επιθυμητή. Κατά πρώτον, μια τέτοια τροποποίηση θα στερούσε τους καταναλωτές ασφαλιστικών υπηρεσιών από την προστασία του καταναλωτή που προβλέπεται από το άρθρο 5 της Σύμβασης της Ρώμης για την προστασία του «παθητικού» καταναλωτή ακόμη και σε τομείς στους οποίους έχει εναρμονιστεί το ουσιαστικό καταναλωτικό δίκαιο. Δεύτερον, θα επιβάλλονταν από τα δικαστήρια υποχρεωτικοί κανόνες του δικαίου του κράτους διαμονής του ασφαλιζόμενου· συνεπώς, θα εξακολουθούσαν να υπάρχουν εμπόδια στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Τρίτον, πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ο ασφαλιστής μπορεί να ασκήσει αγωγή κατά του ασφαλιζόμενου του μόνο στα δικαστήρια του κράτους διαμονής του ασφαλιζόμενου (βλ. άρθρο 12, παρ. 1, με ελάχιστες εξαιρέσεις) και είναι πολύ πιθανό και ο ασφαλιζόμενος να επιλέξει το ίδιο δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 9, παρ. 1 β), για να ασκήσει αγωγή.

6.3.4 Κατά συνέπεια, μια τροποποίηση του καθεστώτος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου θα δημιουργούσε μια κατάσταση στην οποία τα δικαστήρια που θα είχαν τη δικαιοδοσία θα έπρεπε, στις περισσότερες περιπτώσεις, να εφαρμόσουν το ξένο δίκαιο. Κάτι τέτοιο θα καθιστούσε επαχθέστερες και πιο δαπανηρές τις δίκες για ασφαλιστικές υποθέσεις ακόμη και αν εναρμονιζόταν το ίδιο το ασφαλιστικό δίκαιο. Συνεπώς, δεν μπορεί να συστηθεί αυτή η προσέγγιση. Το καθεστώς ιδιωτικού διεθνούς δικαίου θα πρέπει κατ' αρχήν να παραμείνει ως έχει και το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων θα πρέπει να εναρμονιστεί πλήρως. Αυτή η διαπίστωση δεν αποκλείει τη δυνατότητα βελτίωσης του ισχύοντος καθεστώτος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, δηλαδή για όσο διάστημα το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων δεν είναι εναρμονισμένο, ένας «ευρωκινητικός» πολίτης θα έχει τη δυνατότητα να επιλέγει μεταξύ του δικαίου της χώρας κατοικίας τους και του δικαίου της χώρας εθνικότητάς του.

6.4 Είναι αναγκαία η εναρμόνιση του γενικού δικαίου των συμβάσεων για την εσωτερική ασφαλιστική αγορά;

6.4.1 Το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων ενσωματώνεται με συστηματικό τρόπο στο γενικό δίκαιο των συμβάσεων. Από την παρατήρηση αυτή γεννάται το ερώτημα κατά πόσο οι στόχοι της εναρμόνισης του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων μπορούν να επιτευχθούν μόνο αν το σύνολο του δικαίου των συμβάσεων (ή τουλάχιστον το γενικό μέρος του) εναρμονιστεί ή μήπως μπορούν να επιτευχθούν και ανεξάρτητα. Μάλλον το τελευταίο φαίνεται να ισχύει.

6.4.2 Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι υποχρεωτικοί κανόνες είναι αυτοί που συνιστούν εμπόδιο στην εσωτερική ασφαλιστική αγορά και πρέπει συνεπώς να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης. Ωστόσο, το γενικό δίκαιο των συμβάσεων είναι από τη φύση του μη υποχρεωτικό. Υπάρχουν ορισμένοι υποχρεωτικοί κανόνες. Αυτοί οι κανόνες δεν φαίνεται να είναι τόσο θεμελιωδώς διαφορετικοί στις έννομες τάξεις των κρατών μελών ώστε η εναρμόνιση να διαταράσσει τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς ούτε έχουν σημαντική επίδραση στο ασφαλιστικό προϊόν καθαυτό.

6.4.3 Υπάρχουν βέβαια και εξαιρέσεις. Ωστόσο, αυτές οι εξαιρέσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της εναρμόνισης του ασφαλιστικού τομέα. Ένα παράδειγμα τέτοιων κανόνων έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο μέτρων με την οδηγία σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές⁽⁴⁸⁾, η οποία εφαρμόζεται επίσης στις ασφαλιστικές συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές⁽⁴⁹⁾. Προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς, το πεδίο εφαρμογής μιας ασφαλιστικής σύμβασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα έπρεπε να επεκταθεί σε όλους τους μαζικούς κινδύνους.

6.4.4 Στόχος των επιχειρημάτων αυτών δεν είναι να αμφισβητήσουν την εναρμόνιση του γενικού δικαίου των συμβάσεων. Το ζήτημα αυτό παραμένει στην αποκλειστική διακριτική ευχέρεια των οργάνων της ΕΚ. Στην πραγματικότητα, η εναρμόνιση του γενικού συμβατικού δικαίου θα διευκόλυνε το έργο της εναρμόνισης του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Τα επιχειρήματα που προβάλλονται προσπαθούν μόνο να καταδείξουν ότι η εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων μπορεί από μόνη της να επιτύχει τους στόχους της.

6.5 Θέσπιση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης ή εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις;

6.5.1 Η διαφορά ανάμεσα στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και μία προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη

6.5.1.1 Το σχέδιο δράσης για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων επεσήμανε το ενδεχόμενο έκδοσης μιας προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης αντί της εναρμόνισης ή της ενοποίησης των εθνικών δικαίων των συμβάσεων. Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο προσεγγίσεων συνίσταται στο γεγονός ότι μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη δεν θα μετέβαλε τα εθνικά δίκαια των συμβάσεων όταν τα μέρη μιας σύμβασης δεν προσχωρούν ή απέχουν από την πράξη, ανάλογα από το κατά πόσο η εν λόγω πράξη χρησιμοποιεί μία προσέγγιση προσχώρησης ή αποχής. Με τον τρόπο αυτόν, δημιουργούνται παράλληλες έννομες τάξεις (η ευρωπαϊκή και οι εθνικές) και οι συμβαλλόμενοι μπορούν να επιλέγουν μεταξύ των συστημάτων αυτών.

⁽⁴⁸⁾ Οδηγία του Συμβουλίου 93/13/ΕΟΚ της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ΕΕ 1993 αριθ. L 95/29.

⁽⁴⁹⁾ Θα μπορούσε να συμπεριληφθεί, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, ένας ειδικός κατάλογος συγκεκριμένων ασφαλιστικών καταχρηστικών ρητρών, βλ τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές» (CES 116/98 της 29.01.98), και τη μελέτη που πραγματοποίησε το «Centre de Droit de la Consommation» του Πανεπιστημίου του Μοντελιέ εκ μέρους της Επιτροπής (σύμβαση ΑΟ-2600/93/009263) για τις καταχρηστικές ρήτρες σε ορισμένους κλάδους ασφάλισης, καθώς και των πλέον πρόσφατων προτάσεων της Επιτροπής για τις πιστώσεις που χορηγούνται σε καταναλωτές (COM(2002) 443).

6.5.1.2 Αντίθετα, η εναρμόνιση ή η ενοποίηση των εθνικών δικαιών των συμβάσεων θα αντικαθιστούσε τις παραδοσιακές έννοιες του εθνικού δικαίου των συμβάσεων από μια ευρωπαϊκή λύση. Οι συμβαλλόμενοι δεν θα μπορούσαν να επιλέξουν το εθνικό ή το ευρωπαϊκό μοντέλο.

6.5.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των δύο προσεγγίσεων

6.5.2.1 Από τη σκοπιά της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς, και οι δύο λύσεις παρουσιάζουν ένα προφανές πλεονέκτημα: άρουν τα νομικά εμπόδια για την εμπορία των ασφαλειών σε όλη την Ευρώπη και δίνουν στον ασφαλιζόμενο τη δυνατότητα ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Κοινότητας χωρίς αρνητικές συνέπειες, για το ασφαλιστήριο του που να οφείλονται στις διαφορές των νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις. Για το λόγο αυτόν, οποιαδήποτε από τις προσεγγίσεις αυτές είναι προτιμότερη από την παρούσα κατάσταση και η επιλογή μεταξύ των δύο καταλήγει να είναι ζήτημα πολιτικής και όχι αρχής.

6.5.2.2 Η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις θα μπορούσε να αποδειχθεί περισσότερο επαχθής από τη θέσπιση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης. Δεδομένου ότι αυτή θα οδηγούσε στην αντικατάσταση των εθνικών «παραδόσεων» από μία ευρωπαϊκή λύση, οι εθνικές νομικές ελίτ (δικηγόροι και ακαδημαϊκοί) πιθανόν να δισταζαν να ανταποκριθούν στην έκκληση για εναρμόνιση.

6.5.2.3 Ένας άλλος διαφορούμενος παράγοντας είναι ο συσχετισμός ανάμεσα στην ένταση της παρέμβασης στο εθνικό δικαιο και στην ταχύτητα της επίτευξης αποτελεσμάτων για την εσωτερική αγορά. Δεδομένου ότι μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη δεν θα καταργούσε τους εθνικούς νόμους, ενδέχεται να γίνει αντιληπτή ως ήπια προσέγγιση και συνεπώς να φανεί ότι θα γίνει πιο εύκολα αποδεκτή στις αγορές. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει φόβος ότι μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη θα μπορούσε να θέσει τους φορείς της ενιαίας αγοράς (λ.χ. ασφαλιστικές εταιρείες και ασφαλειοεπίτες) σε θέση αναμονής — ο κάθε φορέας θα δισταζε να προπορευτεί, θα περίμενε από τον άλλο να προχωρήσει και θα προσπαθούσε να αξιοποιήσει τις (κακές) εμπειρίες των ανταγωνιστών. Ή μήπως η προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη θα θεωρείτο μια ευκαιρία που όλοι θα ήθελαν να εκμεταλλευτούν πρώτοι, δηλαδή μέσω της πώλησης ασφαλίσεων στο Διαδίκτυο; Βέβαια, η εναρμόνιση θα οδηγούσε σε άμεσα αποτελέσματα αφού κανείς φορέας δεν μπορεί να αποφύγει την εφαρμογή της. Από την άλλη πλευρά, η παρέμβαση μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά, αν όχι υπερβολικά, έντονη.

6.5.2.4 Μια ανησυχία τεχνικής φύσης για την προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη αφορά το γεγονός ότι δεν μπορεί να αντικαταστήσει πλήρως την εναρμόνιση. Αυτό μπορεί να αποδειχθεί εύκολα αν εξεταστεί η ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την

κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων. Η εναρμόνιση της νομοθεσίας για την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων έχει μεγάλη σημασία για τη βασική κινητικότητα των πολιτών της ΕΚ, δεδομένου ότι παρέχει την αναγκαία προστασία στα θύματα ατυχημάτων. Είναι προφανές ότι η προστασία του θύματος δεν πρέπει να εξαρτάται από την επιλογή των συμβαλλόμενων μιας ασφαλιστικής σύμβασης υπέρ μιας ευρωπαϊκής πράξης. Κατά συνέπεια, μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη δεν θα μπορούσε να αντικαταστήσει την εναρμόνιση των εθνικών δικαιών ασφάλισης αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων.

6.5.2.5 Τέλος, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη θα έχει ικανοποιητικά αποτελέσματα σε έναν τομέα όπως το ασφαλιστικό δικαιο το οποίο χαρακτηρίζεται από έλλειψη ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλόμενων. Θα προέβαιναν οι συμβαλλόμενοι στη σωστή επιλογή ή η επιλογή θα γινόταν μονομερώς από τους ασφαλιστές μέσω ρητρών προαιρετικής συμμετοχής και εξαίρεσης στους γενικούς ασφαλιστικούς όρους τους;

6.5.2.6 Το κατά πόσο ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω της εναρμόνισης των εθνικών δικαιών ή μέσω της θέσπισης προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης δεν αποτελεί πρωταρχική μέριμνα. Το ζήτημα απαιτεί, ωστόσο, προσεκτική εξέταση.

6.6 Κατάρτιση γενικών ασφαλιστικών όρων σε επίπεδο ΕΕ;

6.6.1 Θα μπορούσε, τέλος, να τεθεί το ερώτημα κατά πόσο η εναρμόνιση των δικαιών μπορεί να αντικατασταθεί από την κατάρτιση γενικών ασφαλιστικών όρων σε επίπεδο ΕΕ. Πράγματι, οι ανησυχίες για τους ασφαλιστές που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη κάθε μεμονωμένο νόμο κάθε κράτους μέλους θα μειώνονταν (αν και δεν θα εξαλείφονταν) αν αυτή η προσπάθεια καταβαλλόταν συλλογικά και με τη στήριξη των οργάνων της ΕΚ.

6.6.2 Ωστόσο, η προσέγγιση δεν μπορεί να τύχει ευνοϊκής υποδοχής. Καταρχάς, οι γενικοί όροι σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές των εθνικών δικαιών αλλά συνεχίζουν να απαιτούν ξεχωριστό υπολογισμό κινδύνων και μπορεί να είναι εις βάρος της κινητικότητας των πολιτών στην ΕΕ.

6.6.3 Επιπλέον, η προσέγγιση θα οδηγούσε στην καθιέρωση υποδειγματικών όρων με αρνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό στις ασφαλιστικές αγορές. Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι ένα από τα βασικά στάδια της δημιουργίας ενιαίας ασφαλιστικής αγοράς ήταν η κατάρτιση κάθε δικαιώματος συστηματικού ελέγχου, εκ μέρους των κρατών μελών, των γενικών ασφαλιστικών όρων πριν από την εισαγωγή τους στην αγορά⁽⁵⁰⁾. Ο έλεγχος αυτός οδηγεί σε έλλειψη πολυμορφίας ασφαλιστικών προϊόντων, μείωση των επιλογών των πελατών και, ως εκ τούτου, μείωση του ανταγωνισμού. Η κατάρτιση γενικών ασφαλιστικών όρων σε επίπεδο ΕΕ εγκυμονεί παρόμοιο κίνδυνο από διαρθρωτική άποψη.

⁽⁵⁰⁾ Βλ. άρθρο 29 της τρίτης οδηγίας για την ασφάλιση γενικών κλάδων· άρθρο 34 της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής.

7. Τομείς εναρμόνισης

7.1 Όπως καταδείχθηκε ανωτέρω, η εναρμόνιση πρέπει να αφορά τους υποχρεωτικούς κανόνες του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Ένα άλλο ερώτημα είναι αν πρέπει να εναρμονιστούν όλοι οι τομείς του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων ή μόνο ορισμένοι.

7.2 Το ασφαλιστικό δίκαιο χωρίζεται συνήθως σε ένα γενικό μέρος, το οποίο περιλαμβάνει κανόνες που εφαρμόζονται σε όλες τις ασφαλιστικές συμβάσεις, και στο δίκαιο των ειδικών κλάδων ασφάλισης. Τίθεται το ερώτημα κατά πόσο η εσωτερική ασφαλιστική αγορά απαιτεί την εναρμόνιση των γενικών κανόνων, των ειδικών κανόνων για συγκεκριμένους κλάδους ή και των δύο.

7.3 Θεωρητικά, και τα δύο χρειάζονται εναρμόνιση: τόσο οι γενικοί κανόνες όσο και οι ειδικοί κανόνες του ασφαλιστικού δικαίου επηρεάζουν το προϊόν και συνεπώς παρεμποδίζουν τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς. Για παράδειγμα, οι κανόνες για τις υποσχετικές εγγυήσεις, οι οποίοι συνήθως περιλαμβάνονται στο γενικό μέρος, επηρεάζουν το λόγο κινδύνου/ ασφαλιστρού εξίσου με τους ειδικούς κανόνες για την ασφάλιση ζωής λ.χ. που ρυθμίζουν αυτή τη συγκεκριμένη ασφάλιση. Συνεπώς, η εναρμόνιση δεν θα πρέπει καταρχήν να κάνει διαχωρισμό μεταξύ αυτών των δύο ειδών κανόνων.

7.4 Η εναρμόνιση μπορεί, ωστόσο, να επιτευχθεί κατά στάδια. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να καταρτιστεί κατάλογος προτεραιοτήτων. Θα ήταν ενδεδειγμένο να εναρμονιστεί πρώτα το γενικό μέρος. Πολλοί ασφαλιστικοί κλάδοι δεν υπόκεινται σε ειδικούς και υποχρεωτικούς⁽⁵¹⁾ κανόνες αλλά μόνο σε γενικούς κανόνες δυνάμει των ισχυόντων εθνικών συστημάτων δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Συνεπώς, επιτακτικότερη είναι η εναρμόνιση των γενικών κανόνων του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων εφόσον είναι υποχρεωτικοί. Η εναρμόνιση αυτή θα καθιστούσε αμέσως δυνατή τη δημιουργία μιας εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς σε όλους τους κλάδους που δεν καλύπτονται από ειδικούς και υποχρεωτικούς νομικούς κανόνες. Ωστόσο, μόλις επιτευχθεί αυτός ο στόχος, θα πρέπει επίσης να καλυφθούν και οι κλάδοι που υπόκεινται σε ρυθμίσεις, όπως η ασφάλιση ζωής και υγείας.

7.5 Τα είδη των κανόνων που θα μπορούσαν να εναρμονιστούν στο πρώτο αυτό στάδιο θα μπορούσαν να είναι τα εξής:

- α) προ-συμβατικές υποχρεώσεις, και ιδίως παροχή πληροφοριών
- β) κατάρτιση της σύμβασης
- γ) ασφαλιστική σύμβαση, φύση, συνέπειες και τυπικοί όροι
- δ) διάρκεια της σύμβασης, ανανέωση και λήξη
- ε) ασφαλειομεσίτες
- στ) επιδείνωση του κινδύνου
- ζ) ασφάλιστρο
- η) καλυπτόμενα από τη σύμβαση συμβάντα

⁽⁵¹⁾ Πολλές διατάξεις για ειδικούς κλάδους που περιλαμβάνονται σε εθνικούς νόμους για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων δεν είναι υποχρεωτικές και, ως εκ τούτου, δεν αποτελούν εμπόδιο στην εσωτερική αγορά.

θ) ασφάλιση για λογαριασμό τρίτου.

8. Συμπεράσματα και συστάσεις

8.1 Οι ασφάλειες αποτελούν, επί του παρόντος, μία ουσιώδη υπηρεσία στις εμπορικές σχέσεις τόσο μεταξύ των επαγγελματιών όσο και μεταξύ αυτών και των καταναλωτών.

8.2 Ορισμένες από τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη σύναψη και την ισχύ της ασφαλιστικής σύμβασης, εν γένει, διαφέρουν στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της ΕΕ.

8.3 Η εν λόγω κατάσταση συνιστά ένα από τα εμπόδια για τη διασυνοριακή εμπορία αυτού του χρηματοοικονομικού μέσου και, κατά συνέπεια, περιορίζει την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς στο σχετικό τομέα.

8.4 Μία σχετική εναρμόνιση των υποχρεωτικών κανόνων του αποκαλούμενου «γενικού μέρους» του ασφαλιστικού δικαίου θα μπορούσε να συμβάλει αποφασιστικά στην άρση μεγάλου αριθμού εμποδίων και δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι ασφαλειομεσίτες, καθώς και οι ασφαλισμένοι ή οι αντισυμβαλλόμενοι, είτε είναι επαγγελματίες είτε καταναλωτές, κατά την πραγματοποίηση διασυνοριακών ασφαλιστικών συναλλαγών.

8.5 Αυτή την άποψη συμμερίζονται όλοι, ανεξαιρέτως, οι ενδιαφερόμενοι που συμμετείχαν στη σχετική διαβούλευση ή ακρόαση.

8.6 Όσον αφορά τον τρόπο υλοποίησης αυτής της εναρμόνισης, φαίνεται ότι πρέπει να ακολουθηθεί μία σταδιακή προσέγγιση, με σκοπό, σε πρώτη φάση, την ενδεχόμενη υιοθέτηση ενός μοντέλου ασφαλιστικής σύμβασης προαιρετικού αλλά δεσμευτικού ως προς όλους τους όρους και τα στοιχεία του.

8.7 Κατά την επεξεργασία του, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι προτάσεις για οδηγία της Επιτροπής του 1979 και 1980, υπό το φως των θεωρήσεων και των αναλύσεων που έγιναν επί αυτών από τους διάφορους ενδιαφερομένους, οι οποίοι εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών και τις ρυθμιστικές αρχές των κρατών μελών, και λαμβανομένης δεόντως υπόψη της εξέλιξης που έχει εντωμεταξύ επέλθει στον εν λόγω τομέα.

8.8 Το κοινοτικό μέσο προς χρησιμοποίηση πρέπει να είναι ο κανονισμός και νομική βάση το άρθρο 95 της Συνθήκης.

8.9 Βάσει των θεωρήσεων που παρατίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση, Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να ασχοληθεί εκ νέου με την παρούσα υπόθεση και να προβεί σε μελέτες επί του συγκριτικού δικαίου και των εθνικών πρακτικών στον τομέα της ασφαλιστικής σύμβασης, προκειμένου να επιβεβαιωθεί η αναγκαιότητα, η καταλληλότητα και η δυνατότητα ανάληψης των εργασιών που θα οδηγήσουν στην εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων σε κοινοτικό επίπεδο.

8.10 Οι εν λόγω εργασίες θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν ήδη βάσει των ακαδημαϊκών μελετών επί του εν λόγω θέματος.

8.11 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή οι εργασίες που θα πραγματοποιηθούν κατ' αυτόν τον τρόπο να κοινοποιηθούν και να υποβληθούν σε δημόσια συζήτηση μέσω κυρίως μίας Πράσινης Βίβλου, η οποία αποτελεί απαραίτητη βάση για την επεξεργασία του κοινοτικού μέσου που θα θεωρηθεί το καταλληλότερο.

8.12 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι μόνο με την εκδήλωση σαφούς πολιτικής βούλησης εκ μέρους των κρατών μελών, υπό την έννοια της ενθάρρυνσης της εν λόγω πρωτοβουλίας

για την εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, θα καταστεί δυνατή η προώθηση αυτής της σημαντικής συμβολής για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

8.13 Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να συμμετάσχει στην εν λόγω πρωτοβουλία και να της αποδώσει τον αρμόζοντα βαθμό προτεραιότητας στην πολιτική ατζέντα του, ανανεώνοντας την υποστήριξή του στο στόχο εναρμόνισης των υποχρεωτικών κανόνων του γενικού μέρους του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη»

(2005/C 157/02)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 10 Νοεμβρίου 2004 με εισηγητή τον κ. PESCI.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 144 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές:

Προοίμιο

Η ανάπτυξη των ατόμων, των πόλεων και των λαών συντελείται μέσω της ανταλλαγής και της κοινής αποδοχής των θετικών αξιών, που απορρέουν από τον σεβασμό για τον άλλον και αποβλέπουν στην κοινή γνώση, την ανοχή, την υποδοχή και την αμοιβαία διάθεση ανταλλαγής εμπειριών και προοπτικών.

Σε μια κοινωνία που καθίσταται ολοένα και πιο δυναμική, και η οποία χαρακτηρίζεται από βαθύτατους κοινωνικούς, γεωπολιτικούς και τεχνολογικούς μετασχηματισμούς όπου η ανάπτυξη των αξιών πρέπει τουλάχιστον να συμβαδίζει με την υλική ανάπτυξη, είναι θεμελιώδους σημασίας η αξιοποίηση όλων των ευκαιριών, μεγάλων και μικρών, για την διατράνωση και την διάδοση των αξιών αυτών.

Οι τομείς που εκ φύσεως εκπληρώνουν την αποστολή αυτή, είναι ο τουρισμός και ο αθλητισμός. Οι τομείς αυτοί, οι οποίοι αποτελούν ασφαλώς κοινωνικά και πολιτιστικά φαινόμενα, εκτός της οικονομικής τους διάστασης, έχουν ιδιαίτερες σχέσεις μεταξύ τους, εφόσον μετέχουν ορισμένων βασικών αξιών όπως η πνευματική περιέργεια, η διάθεση για αλλαγή, η ανοικτή συνείδηση και η έντιμη αντιμετώπιση.

Εξάλλου ο τουρισμός και ο αθλητισμός μπορούν να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας, η οποία αποσκοπεί να καταστήσει την Ευρώπη έως το 2010 την ανταγωνιστικότερη οικονομία στον κόσμο που βασίζεται στη γνώση. Ο αυξανόμενος οικονομικός τους αντίκτυπος αποτελεί πράγματι τον μοχλό για τις οικονομίες των χωρών της Ένωσης.

Η συμβολή αυτή φαίνεται ακόμη πιο σημαντική μετά την έγκριση του ευρωπαϊκού συνταγματικού κειμένου όπου για πρώτη φορά ο τουρισμός αναγνωρίζεται ως τομέας κοινοτικής αρμοδιότητας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το αποτέλεσμα αυτό ως ένα πρώτο βασικό βήμα προς μια ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης, στήριξης και συντονισμού του τομέα του τουρισμού και εκφράζει την ικανοποίησή της για το άρθρο του ευρωπαϊκού συνταγματικού κειμένου σχετικά με τον αθλητισμό.

1. Εισαγωγή

1.1 Ο τουρισμός και ο αθλητισμός αποτελούν δύο τομείς που στο μέλλον καλούνται να διαδραματίσουν ολοένα και σημαντικό-τερο ρόλο για την οικονομική και κοινωνική ευημερία. Ο καιρίος ρόλος τους έχει ομόφωνα αναγνωριστεί σε παγκόσμια κλίμακα.